

Державний торговельно-економічний університет

Кафедра міжнародного менеджменту

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

«Імпорт риби та морепродуктів з країн ЄАВТ»

(за матеріалами ТОВ «Сільпо-Фуд», м. Київ)»

Студентка 4 курсу, 4 групи,
спеціальності 073

«Менеджмент» спеціалізації
«Менеджмент
зовнішньоекономічної
діяльності»

Науковий
керівник
к.е.н., доц.

Гарант освітньої
програми
«Менеджмент»
зовнішньоекономічної діяльності»
к.е.н., доц.

(підпис студента)

(підпис наукового
керівника)

(підпис гаранта)

*Шановал Марія
Юріївна*

*П'янкова Оксана
Василівна*

*П'янкова Оксана
Василівна*

Київ 2022

Державний торговельно-економічний університет

Факультет міжнародної торгівлі та права

Кафедра міжнародного менеджменту

Спеціальність, спеціалізація менеджмент зовнішньоекономічної діяльності

Затверджую

Зав. кафедри Т.М. Мельник

«___» _____ 20__ р.

Завдання

на випускню кваліфікаційну роботу студентці

Шаповал Марії Юріївні

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема випускної кваліфікаційної роботи

«Імпорт риби та морепродуктів з країн ЄАВТ (за матеріалами ТОВ «Сільпо-Фуд», м. Київ)»

Затверджена наказом КНТЕУ від «20» грудня 2021 р. № 4205

2. Строк здачі студенткою закінченої роботи _____

3. Цільова установка та вихідні дані до роботи

Мета роботи: розробка практичних рекомендацій щодо забезпечення ефективності управління імпортною діяльністю підприємства

Об'єкт дослідження: імпортна діяльність ТОВ «Сільпо-Фуд»

Предмет дослідження: інструментарій реалізації управлінського рішення щодо організації ТОВ «Сільпо-Фуд» імпорту морепродуктів з країн ЄАВТ

4. Зміст випускної кваліфікаційної роботи (перелік питань за кожним розділом)

1. Загальна характеристика та аналіз показників фінансово-господарської діяльності ТОВ «Сільпо-Фуд»

2. Аналіз ефективності імпортової діяльності ТОВ «Сільпо-Фуд»

3. Аналіз тенденцій розвитку світового ринку морепродуктів

4. Аналіз тенденцій розвитку ринку морепродуктів України
5. Організаційне забезпечення здійснення імпорту морепродуктів з країн ЄАВТ
6. Прогнозна оцінка результативності операції імпорту морепродуктів з країн ЄАВТ

5. Календарний план виконання роботи

№ пор.	Назва етапів випускної кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	
		за планом	фактично
1	2	3	4
	Затвердження плану випускних кваліфікаційних робіт у наукових керівників	11.02.2022	11.02.2022
1.	Подача науковому керівнику 1-го розділу	15.04.2022	15.04.2022
2.	Подача науковому керівнику 2-го розділу	01.05.2022	01.05.2022
3.	Подача науковому керівнику 3-го розділу	13.05.2022	13.05.2022
4.	Подача науковому керівнику доопрацьованої роботи	25.05.2022	25.05.2022
5.	Попередній захист	01.06.2022	01.06.2022
6.	Подача роботи завідувачому кафедрі	03.06.2022	03.06.2022

6. Дата видачі завдання «01» лютого 2022 р.

7. Науковий керівник випускної кваліфікаційної роботи

П'янова О. В.

(прізвище, ініціали, підпис)

8. Гарант освітньої програми

П'янова О. В.

(прізвище, ініціали, підпис)

9. Завдання прийняла до виконання студентка

Шаповал М.Ю.

(прізвище, ініціали, підпис)

10. Відгук наукового керівника випускної кваліфікаційної роботи

Випускна кваліфікаційна робота, виконана Шаповал М. Ю. на тему «Організація імпорту риби і морепродуктів» на матеріалах ТОВ «Сільпо-Фуд», є актуальною для імпортерів-резидентів України, оскільки в умовах повномасштабної військової агресії з боку Росії доволі гостро постало питання забезпечення продовольчої безпеки нашої держави, задля чого, зокрема, рибу і деякі види морепродуктів було внесено до переліку товарів критичного імпорту.

На основі детального дослідження фінансового стану та зовнішньоекономічної діяльності підприємства з урахуванням кон'юнктури світового та українського ринку риби і морепродуктів автором розроблено пропозиції щодо імпорту свіжих мідій з Норвегії.

Шаповал М. Ю. провела дослідження стану світового й вітчизняного ринків риби і морепродуктів та перспектив здійснення імпорту цього виду продукції, продемонструвала глибокі знання особливостей організації імпорту свіжих мідій з метою їх продажу на території України.

Зміст та оформлення ВКР відповідає вимогам методичних рекомендацій до випускних кваліфікаційних робіт за ОП «Менеджмент ЗЕД» ОС бакалавр.

Автором продемонстровано досягнення практичних результатів навчання за ОП «Менеджмент ЗЕД» ОС бакалавр.

ВКР є самостійним завершеним дослідженням, що уособлює обґрунтовані висновки та практичні рекомендації щодо імпорту морепродуктів, а Шаповал М. Ю. може бути допущена до захисту в атестаційній комісії та заслуговує на високу оцінку результатів проведеної роботи.

Науковий керівник випускної кваліфікаційної роботи

(підпис, дата)

11. Висновок про випускну кваліфікаційну роботу

Випускна кваліфікаційна робота студентки

(прізвище, ініціали)

може бути допущена до захисту екзаменаційній комісії.

Гарант освітньої програми _____

(підпис, прізвище, ініціали)

Завідувач кафедри _____

(підпис, прізвище, ініціали)

« _____ » 20 _____ р.

АНОТАЦІЯ

Шаповал М. Ю. «Імпорт риби та морепродуктів з країн ЄАВТ (за матеріалами ТОВ «Сільпо-Фуд», м. Київ)»

Випускна кваліфікаційна робота за спеціальністю «Менеджмент» спеціалізацією «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності». Державний торговельно-економічний університет, Київ, 2022.

Випускну кваліфікаційну роботу присвячено практичним аспектам організації імпорту морепродуктів (свіжих мідій) з Норвегії, що передбачає: загальну характеристику й аналіз показників фінансово-господарської діяльності ТОВ «Сільпо-Фуд», аналіз ефективності імпортних операцій підприємства, аналіз тенденцій розвитку світового й вітчизняного ринку риби і морепродуктів, обґрунтування пропозицій щодо забезпечення здійснення операції імпорту свіжих мідій з Норвегії і прогнозу оцінку результативності такої операції.

Ключові слова: імпортні операції, риба, морепродукти, ринок риби і морепродуктів, імпорт мідій з Норвегії.

ANNOTATION

Shapoval M. "Imports of fish and seafood from the EFTA countries (according to Silpo-Food LLC, Kyiv)"

Graduation thesis in the specialty "Management" specialization "Management of foreign economic activity". State University of Trade and Economics, Kyiv, 2022.

The final qualifying work is devoted to practical aspects of the organization of seafood imports (fresh mussels) from Norway, which includes: general characteristics and analysis of financial and economic performance of Silpo-Food LLC, analysis of the effectiveness of import operations, analysis of global and domestic fish markets and seafood, justification of proposals to ensure the operation of importing fresh mussels from Norway and a forecast of the effectiveness of such an operation.

Key words: import operations, fish, seafood, fish and seafood market, mussel imports from Norway.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. АНАЛІЗ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «СІЛЬПО-ФУД»....	7
1. Загальна характеристика та аналіз показників фінансово-господарської діяльності ТОВ «Сільпо-Фуд».....	7
2. Аналіз ефективності імпортової діяльності ТОВ «Сільпо-Фуд».....	15
РОЗДІЛ 2. ВИБІР КРАЇНИ-КОНТРАГЕНТА ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ІМПОРТУ МОРЕПРОДУКТІВ ТОВ «СІЛЬПО-ФУД».....	22
2.1. Аналіз тенденцій розвитку світового ринку морепродуктів.....	22
2.2. Аналіз тенденцій розвитку ринку морепродуктів України.....	27
РОЗДІЛ 3. ОБґРУНТУВАННЯ ОПЕРАЦІЇ ІМПОРТУ МОРЕПРОДУКТІВ З КРАЇН ЄАВТ ТОВ «СІЛЬПО-ФУД».....	33
3.1. Організаційне забезпечення здійснення імпорту морепродуктів з країн ЄАВТ.....	33
3.2. Прогнозна оцінка результативності операції імпорту морепродуктів з країн ЄАВТ.....	39
ВИСНОВКИ.....	45
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	49
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Ключовою характерною ознакою сучасного етапу розвитку вітчизняної економіки є стрімке та невпинне загострення існуючої конкуренції на ринку оптової та роздрібною торгівлі за переважною більшістю асортиментних рядів як товарів народного споживання, так і харчових продуктів, зокрема, морепродуктів. Беручи до уваги проблематику продовольчого забезпечення населення України в умовах військової агресії з боку російської федерації та ведення активних бойових дій на території нашої країни, особливої актуальності набуває питання постачання на вітчизняний ринок з метою запобігання появи продовольчої кризи різноманітних харчових продуктів, в тому числі, морепродуктів, ринок яких у значній мірі є імпортозалежним.

Слід також наголосити, що імпортні операції щодо постачання в Україну продуктів харчування допомагають підприємствам оптової та роздрібною торгівлі не лише забезпечувати продовольчу безпеку всередині країни, але й вирішувати низку важливих питань, пов'язаних із забезпеченням власної конкурентоздатності на ринку. Так, вітчизняний ринок товарів продовольчої категорії характеризується високою ємністю і характеризується постійним попитом, що є привабливим об'єктом для інвестування та забезпечує імпортеру стабільний прибуток.

Проблеми підвищення ефективності імпортних операцій підприємств завжди перебували в центрі уваги вітчизняних вчених та дослідників, зокрема, А. Вічевич, А. Андрійчука, І. Багрової, О. Максимець, Ф. Зинов'єва, Ю. Макогона, Л. Кадуріної, Ф. Бутинця та ін. Разом з тим, попри наявний науковий доробок у цій сфері, недостатньо дослідженими залишаються питання підвищення ефективності імпортної діяльності щодо поставок в Україну морепродуктів вітчизняними підприємствами роздрібною торгівлі, що і обумовлює актуальність теми роботи, мету і завдання дослідження.

Метою роботи є розробка практичних рекомендацій щодо забезпечення ефективності управління імпортною діяльністю підприємства. Відповідно до поставленої мети, у роботі було вирішено низку завдань дослідження, зокрема:

- надано загальну характеристику та здійснено аналіз показників фінансово-господарської діяльності ТОВ «Сільпо-Фуд»;
- здійснено аналіз ефективності імпортною діяльністю ТОВ «Сільпо-Фуд»;
- проаналізовано сучасні тенденції розвитку світового ринку морепродуктів;
- оцінено сучасні тенденції розвитку ринку морепродуктів України;
- визначено напрями організаційного забезпечення здійснення імпорту морепродуктів з країн ЄАВТ;
- надано прогнозну оцінку результативності операцій імпорту морепродуктів з країн ЄАВТ.

Об'єктом дослідження роботи є імпортна діяльність ТОВ «Сільпо-Фуд».

Предметом дослідження є інструментарій реалізації управлінського рішення щодо організації ТОВ «Сільпо-Фуд» імпорту морепродуктів з країн ЄАВТ.

У кваліфікаційній роботі використано методи діалектичного пізнання (у процесі дослідження особливостей організації бізнесу ТОВ «Сільпо-Фуд»), порівняльного аналізу і групування (при дослідженні господарської та імпортової діяльності ТОВ «Сільпо-Фуд»), систематизації (для логічного викладу та послідовності наданої інформації), графічний метод (для візуалізації результатів дослідження) та ін.

Інформаційною базою дослідження є офіційні матеріали Міжнародного торгового центру, Державної служби статистики України, управлінська звітність та внутрішні статистичні дані досліджуваного підприємства, публікації вітчизняних авторів і дослідників тощо.

РОЗДІЛ 1. АНАЛІЗ ГОСПОДАРСЬКОЇ ТА ІМПОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «СІЛЬПО-ФУД»

1.1. Загальна характеристика та аналіз показників фінансово-господарської діяльності ТОВ «Сільпо-Фуд»

ТОВ «Сільпо-Фуд» входить до складу холдингу Fozzy Group і об'єднує одну з найбільших національних мереж продовольчих супермаркетів «Сільпо» та мережу преміальних делікатес-маркетів «Le Silpo» - це магазини самообслуговування, асортимент яких налічує близько 35 тисяч товарних позицій харчових продуктів і супутніх товарів, залежно від розмірів торгових площ [1, с. 80]. Загальна юридична інформація щодо діяльності ТОВ «Сільпо-Фуд» наведена у табл. 1.1.

Таблиця 1.1.

Основна юридична інформація про ТОВ «Сільпо-Фуд»

Повна назва компанії	«Сільпо-Фуд»
Організаційно-правова форма	Товариство з обмеженою відповідальністю
Основний вид діяльності відповідно до КВЕД	47.11 Роздрібна торгівля в неспеціалізованих магазинах переважно продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами
Розмір статутного капіталу	13 047 703 135,05 грн.
Дата реєстрації	05.08.2016
Форма власності	Недержавна власність
Адреса реєстрації	02090, місто Київ, вулиця Бутлерова, будинок 1

Джерело: побудовано автором за даними Додатку А

За підсумками 2020 року мережа магазинів, які входять до складу ТОВ «Сільпо-Фуд», нараховувала 272 супермаркети «Сільпо» загальною площею 399,5 тис. кв. метрів, а також 4 супермаркети «Le Silpo» загальною площею 7,5 тис. кв. метрів, тобто сукупно досліджуване підприємство оперувало діяльністю 276 супермаркетів загальною площею понад 400 тис. кв. метрів, хоча ще у 2017 році загальна кількість торговельних закладів, які входили до складу ТОВ «Сільпо-Фуд», нараховувала 235 супермаркетів (рис. 1.1).

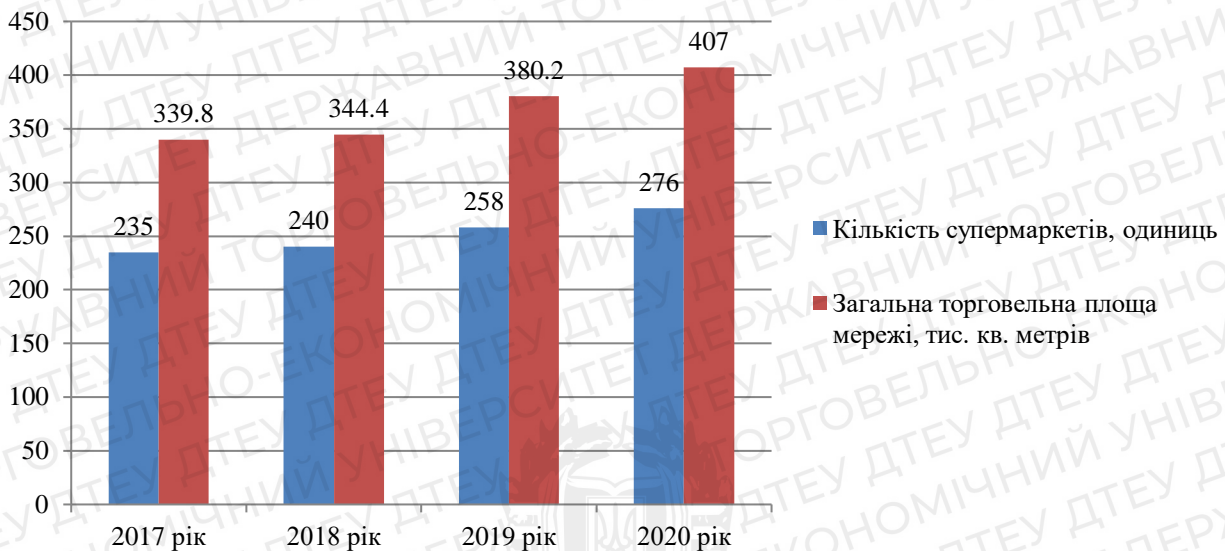


Рис. 1.1. Кількість та загальна торговельна площа супермаркетів ТОВ «Сільпо-Фуд» за 2017-2020 рр.

Джерело: побудовано автором за даними [6]

Характеризуючи особливості та показники фінансово-господарської діяльності ТОВ «Сільпо-Фуд», підкреслимо, що структура активів компанії в цілому залежить від профілю її діяльності і у значній мірі визначає структуру фінансових ресурсів, зокрема, співвідношення залучених і власних ресурсів, поточних і довгострокових зобов'язань підприємства тощо. Дані фінансової звітності ТОВ «Сільпо-Фуд» свідчать, що протягом досліджуваного періоду за рахунок суттєвого зростання обсягу основних засобів значно зріс обсяг необоротних активів (попри зменшення вартості нематеріальних активів, незавершених капітальних інвестицій, а також довгострокових фінансових інвестицій, які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств) (табл. 1.2).

Таблиця 1.2.

Структура активів ТОВ «Сільпо-Фуд» за 2018-2020 рр., тис. грн.

Показники	31.12.2018 р., тис. грн.	21.12.2019 р.		31.12.2020 р.	
		тис. грн.	у % до 2018 р.	тис. грн.	у % до 2019 р.
1	2	3	4	5	6
Необоротні активи	9216781	14690205	159%	15409290	105%
Нематеріальні активи	6521684	5314749	81%	4121238	78%
Незавершені капітальні інвестиції	128806	92844	72%	123481	133%

Продовження табл. 1.2.

1	2	3	4	5	6
Основні засоби	1831818	8931420	488%	10644721	119%
Довгострокові фінансові інвестиції, які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	305687	-	-	-	-
Відстрочені податкові активи	51708	72702	141%	116311	160%
Інші необоротні активи	377078	278490	74%	403539	145%
<i>Оборотні активи</i>	<i>11871964</i>	<i>14004306</i>	<i>118%</i>	<i>14826184</i>	<i>106%</i>
Запаси	4023575	5225838	130%	5622338	108%
Векселі одержані	-	576903	-	1270258	220%
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	2855267	3110798	109%	3207687	103%
Дебіторська заборгованість за виданими авансами	488186	457106	94%	498673	109%
Інша поточна дебіторська заборгованість	3078912	1611856	52%	1688382	105%
Поточні фінансові інвестиції	-	890683	-	1307484	147%
Гроші та їх еквіваленти	1183908	1637364	138%	1091012	67%
Інші оборотні активи	63198	466070	737%	120450	26%
<i>Баланс</i>	<i>21088745</i>	<i>28694511</i>	<i>136%</i>	<i>30235474</i>	<i>105%</i>

Джерело: побудовано автором на основі даних [7-8]

Як свідчать дані табл. 1.2, впродовж 2019-2020 рр. спостерігалось скорочення обсягів векселів одержаних, грошових коштів та інших оборотних активів з одночасним зростанням обсягів запасів, дебіторської заборгованості за товари, роботи і послуги та іншої дебіторської заборгованості, а також поточних фінансових інвестицій ТОВ «Сільпо-Фуд». Така тенденція спричинила зростання загальної суми активів підприємства. З аналізу динаміки обсягу та складу активів і динаміки структури активів можна зробити висновок про зміщення структури активів в бік зростання частки необоротних активів за рахунок зменшення оборотних, а саме: зростання частки нематеріальних активів та основних засобів за рахунок зменшення частки інших оборотних активів, грошових коштів, дебіторської заборгованості за виданими авансами та іншої поточної дебіторської заборгованості досліджуваного підприємства.

В цілому ж необхідно підкреслити, що впродовж 2018-2020 рр. відбулося суттєве зростання вартості необоротних активів ТОВ «Сільпо-Фуд», внаслідок

якої оборотні активи почали займати меншу частку в структурі активів аналізованого підприємства за підсумками 2020 року (рис. 1.2).

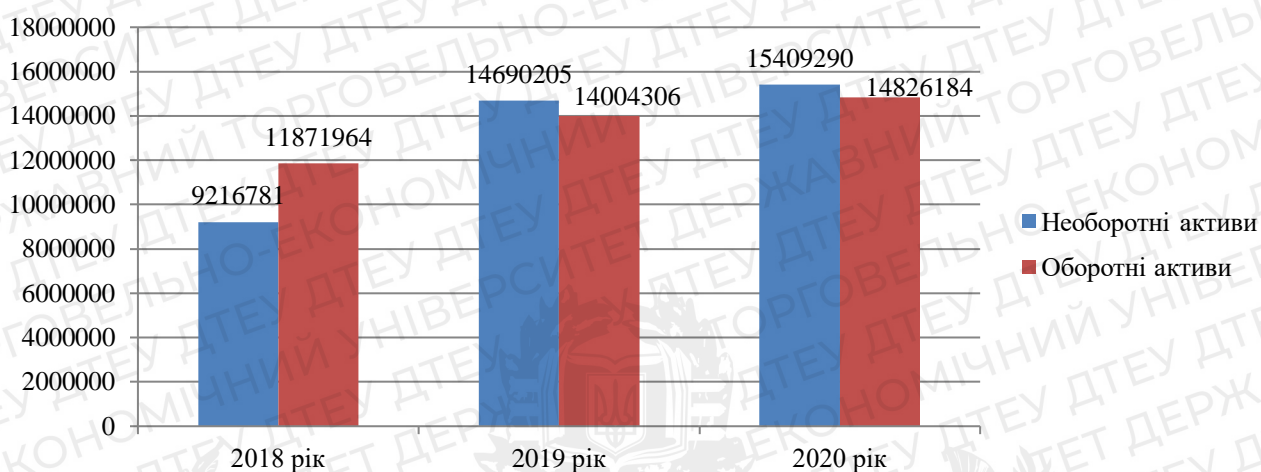


Рис. 1.2. Необоротні та оборотні активи ТОВ «Сільпо-Фуд» за 2018-2020 рр., тис. грн.

Джерело: побудовано автором на основі даних [7-8]

Що стосується показників структури пасивів балансу ТОВ «Сільпо-Фуд», то необхідно зазначити, що найбільш активно за період 2018-2020 рр. зростали обсяги непокритого збитку підприємства, що спричинило доволі суттєве скорочення обсягів його власного капіталу (табл. 1.3).

Таблиця 1.3.

Структура пасивів ТОВ «Сільпо-Фуд» за 2018-2020 рр.

Показники	31.12.2018 р.,	31.12.2019 р.		31.12.2020 р.	
	тис. грн.	тис. грн.	у % до 2018 р.	тис. грн.	у % до 2019 р.
1	2	3	4	5	6
<i>Власний капітал</i>	1153325	1804908	156%	(1107692)	-161%
Зареєстрований (пайовий) капітал	12461465	12846065	103%	13047703	102%
Нерозподілений прибуток	(11308140)	(11041157)	98%	(14155395)	128%
<i>Довгострокові зобов'язання і забезпечення</i>	2093002	9130904	436%	12285686	135%
Довгострокові кредити банків	1890718	739204	39%	2752820	372%
Інші довгострокові зобов'язання	202284	8391700	4148%	9532866	114%
<i>Поточні зобов'язання і забезпечення</i>	17842418	17758699	100%	19057480	107%
Короткострокові кредити банків	116376	85464	73%	-	-
Векселі видані	81000	3700	5%	1300	35%

Продовження табл. 1.3.

1	2	3	4	5	6
Поточна кредиторська заборгованість за:					
довгостроковими зобов'язаннями	5181382	2747845	53%	2506766	91%
товари, роботи, послуги	10741483	13363898	124%	14440624	108%
розрахунками з бюджетом	46944	73309	156%	189189	258%
розрахунками зі страхування	15210	19984	131%	26306	132%
розрахунками з оплати праці	53536	70722	132%	89223	126%
одержаними авансами	318264	410510	129%	558718	136%
Поточні забезпечення	169768	238717	141%	304681	128%
Інші поточні зобов'язання	1118455	744550	67%	940673	126%
<i>Баланс</i>	<i>21088745</i>	<i>28694511</i>	<i>136%</i>	<i>30235474</i>	<i>105%</i>

Джерело: побудовано автором на основі даних [7-8]

Відповідно до даних, наведених у табл. 1.3, обсяги та частка довгострокових зобов'язань і забезпечень в структурі пасивів ТОВ «Сільпо-Фуд» за період 2018-2020 рр. щорічно суттєво зростала за рахунок активного залучення довгострокового банківського кредитування та інших довгострокових зобов'язань. Водночас, зростали також обсяги та частка поточних зобов'язань і забезпечень за рахунок суттєвого збільшення обсягів поточної кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги. На нашу думку, така ситуація є дещо загрозовою для фінансово-господарської діяльності аналізованого підприємства, оскільки скорочення обсягів власного капіталу (і його від'ємне значення у 2020 році) за рахунок нарощення непокритих збитків, а також збільшення обсягів поточної кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги, здатні викликати певні проблеми з платоспроможністю ТОВ «Сільпо-Фуд» у майбутньому.

Розглянемо основні показники звітності про фінансові результати ТОВ «Сільпо-Фуд» за 2018-2020 рр. (табл. 1.4).

Таблиця 1.4.

Фінансові результати ТОВ «Сільпо-Фуд» за 2018-2020 рр.

Показники	31.12.2018 р., тис. грн.	31.12.2019 р.		31.12.2020 р.	
		тис. грн.	у % до 2018 р.	тис. грн.	у % до 2019 р.
Дохід від реалізації товарів, робіт, послуг	51842493	62446681	120%	64402634	103%
Собівартість реалізованої продукції	(39797896)	(47340607)	119%	(47249897)	100%
<i>Валовий прибуток</i>	<i>12044597</i>	<i>15106074</i>	<i>125%</i>	<i>17152737</i>	<i>114%</i>
Інші операційні доходи	410646	295502	72%	323521	109%
Адміністративні витрати	(738597)	(814406)	110%	(1685089)	207%

Продовження табл. 1.4.

1	2	3	4	5	6
Витрати на збут	(10164364)	(12940168)	127%	(15581479)	120%
Інші операційні витрати	(141463)	(8685)	6%	(56162)	647%
<i>Фінансовий результат від операційної діяльності</i>	<i>1410819</i>	<i>1638317</i>	<i>116%</i>	<i>153528</i>	<i>9%</i>
Інші фінансові доходи	-	122547	-	201154	164%
Інші доходи	215751	1025781	475%	578354	56%

Продовження табл. 1.4.

Фінансові витрати	(2115785)	(2105372)	100%	(2225413)	106%
Витрати від участі в капіталі	(303789)	(106091)	35%	(22025)	21%
Інші витрати	(181011)	(306599)	169%	(1843445)	601%
<i>Фінансовий результат до оподаткування</i>	<i>(974015)</i>	<i>268583</i>	<i>128%</i>	<i>(3157847)</i>	<i>1176%</i>
Витрати з податку на прибуток	30463	20994	69%	43609	208%
<i>Чистий фінансовий результат</i>	<i>(943552)</i>	<i>289577</i>	<i>131%</i>	<i>(3114238)</i>	<i>1075%</i>

Джерело: побудовано автором на основі даних [7-8]

Відповідно до даних, наведених у табл. 1.4, дохід від реалізації продукції ТОВ «Сільпо-Фуд» за період 2018-2020 рр. зросла з 51,84 до 64,40 млрд. грн., в той час як обсяг валового прибутку зріс з 12,04 до 17,15 млрд. грн. Проте за рахунок суттєвого зростання адміністративних витрат (з 0,73 до 1,68 млрд. грн.) та витрат на збут (з 10,16 до 15,58 млрд. грн.) фінансовий прибуток від операційної діяльності скоротився з 1,41 до 0,15 млрд. грн., а за рахунок зростання інших витрат (з 0,18 до 1,84 млрд. грн.) фінансовий збиток до оподаткування зріс з 0,97 до 3,15 млрд. грн. Така ситуація призвела до зростання обсягів чистого збитку ТОВ «Сільпо-Фуд» з 0,94 до 3,11 млрд. грн. Таким чином, можемо зробити висновок, що, попри зростання вартості балансових коштів підприємства впродовж 2018-2020 рр. з 21,08 до 30,23 млрд. грн., діяльність ТОВ «Сільпо-Фуд» за підсумками 2018 р. та 2020 р. була збитковою, що було пов'язано зі значним зростанням обсягів витрат підприємства.

Перейдемо до оцінки показників платоспроможності ТОВ «Сільпо-Фуд» (табл. 1.5).

Таблиця 1.5.

Показники платоспроможності ТОВ «Сільпо-Фуд» у 2018-2020 рр.

Показники	Нормативні значення	2018 рік	2019 рік	2020 рік
1	2	3	4	5
Коефіцієнт платоспроможності (автономії)	> 0,5	0,05	0,06	-0,03
Коефіцієнт фінансування	-	17,2	14,8	-28,2

Продовження табл. 1.5.

1	2	3	4	5
Коефіцієнт забезпечення власними оборотними засобами	> 0,1	0,96	0,98	0,97
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,2 - 0,3	9,9	7,6	-13,0

Джерело: побудовано автором на основі даних [7-8]

Розрахунки, наведені в таблиці 1.5, свідчать про наявність проблем платоспроможності досліджуваного підприємства. Так, протягом 2018-2019 рр. коефіцієнт автономії був у 10 разів меншим від нормативного значення, а за підсумками 2020 року взагалі був від'ємним. Це означає, що ТОВ «Сільпо-Фуд» мінімізує частку власного капіталу в пасивах підприємства, покладаючись на зовнішніх кредиторів і своєчасне погашення дебіторської заборгованості.

Що стосується значенням коефіцієнту фінансування, який відображає обсяг залучених коштів із зовнішніх джерел на 1 грн. власного капіталу, то протягом 2018-2019 рр. цей показник дещо знизився, а за підсумками 2020 року мав від'ємне значення, що пов'язано зі значним зниженням обсягів власного капіталу ТОВ «Сільпо-Фуд». Така ситуація засвідчує кризу платоспроможності і збитковість господарської діяльності досліджуваного підприємства у 2020 році.

Значення коефіцієнту забезпечення власними оборотними засобами для ТОВ «Сільпо-Фуд» протягом 2018-2020 рр. Було доволі високим, і знаходилося на рівні 0,96-0,98, тобто оборотні активи підприємства значно перевищують його поточні зобов'язання, що є позитивним маркером фінансово-господарської діяльності підприємства.

Значення коефіцієнту маневреності власного капіталу для ТОВ «Сільпо-Фуд» впродовж аналізованого періоду впродовж 2018-2020 рр. щорічно знижувалося, і за підсумками 2020 року мало від'ємне значення у зв'язку з проблемами підприємства щодо формування власного капіталу.

Оцінка показників ліквідності ТОВ «Сільпо-Фуд» свідчить про наявність певних проблем з ліквідністю, оскільки значення відповідних показників для її оцінки є дещо нижчим від нормативу (табл. 1.6).

Таблиця 1.6.

Показники ліквідності ТОВ «Сільпо-Фуд» у 2018-2020 рр.

Показники	Нормативні значення	2018 рік	2019 рік	2020 рік
Коефіцієнт покриття (загальної ліквідності)	1 – 2	0,66	0,78	0,77
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,5 – 0,8	0,43	0,49	0,48
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,15 – 0,2	0,06	0,14	0,12

Джерело: побудовано автором на основі даних [7-8]

Як свідчать дані табл. 1.6, коефіцієнт загальної ліквідності ТОВ «Сільпо-Фуд» протягом 2018-2020 рр. зріс з 0,66 до 0,77, проте був нижчим за одиницю. Це свідчить про те, що поточні пасиви підприємства не у повній мірі покриті вартістю його поточних активів. Це означає, що за необхідності досліджуване підприємство не могло у повній мірі покрити свої зобов'язання після продажу власних оборотних активів.

Ту частину поточних зобов'язань, яка може бути погашена як за рахунок грошових коштів, так і за рахунок очікуваних фінансових надходжень, відображає коефіцієнт швидкої ліквідності. Цей показник був трохи нижчим, проте в цілому наближався до нормативу протягом 2018-2020 рр., що свідчило про відсутність серйозних фінансових проблем ТОВ «Сільпо-Фуд».

Коефіцієнт абсолютної ліквідності за період 2018-2020 рр. зріс з 0,06 до 0,12, і в цілому наближався до нижньої межі нормативного значення 0,15, що також свідчить про відсутність серйозних фінансових проблем ТОВ «Сільпо-Фуд».

Аналіз показників рентабельності ТОВ «Сільпо-Фуд» наведено у таблиці 1.7.

Таблиця 1.7.

Показники рентабельності ТОВ «Сільпо-Фуд» у 2018-2020 рр.

Показники	2018 рік	2019 рік	2020 рік
Коефіцієнт рентабельності активів	-	-0,01	-0,05
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	-	0,09	-4,46
Коефіцієнт рентабельності діяльності	-0,01	0,004	-0,04
Коефіцієнт рентабельності продукції	0,02	-0,006	0,06

Джерело: побудовано автором на основі даних [7-8]

Із розрахунків, наведених в таблиці 1.7, видно, що значення коефіцієнту рентабельності активів ТОВ «Сільпо-Фуд» за 2019-2020 рр. мало від'ємне значення. Більш оптимістичними були значення показника рентабельності власного капіталу у 2019 році, проте вже за підсумками 2020 року цей коефіцієнт мав від'ємне значення, яке було доволі суттєвим. Певну позитивну динаміку демонструвало значення коефіцієнта рентабельності продукції, яке зросло з -0,006 у 2019 році до 0,06 у 2020 році. Разом з тим, протилежну динаміку демонструвало значення показника рентабельності діяльності, яке знизилось з 0,004 у 2019 році до -0,04 у 2020 році. Це засвідчує необхідність вжиття заходів щодо скорочення собівартості й операційних витрат підприємства в міжнародній комерційній та внутрішній збутовій діяльності.

1.2. Аналіз ефективності імпортової діяльності ТОВ «Сільпо-Фуд»

Характерною особливістю діяльності ТОВ «Сільпо-Фуд» є власний імпорт продуктів популярних іноземних виробників, які відбирають та перевіряють фахівці мережі. Ці товари одразу потрапляють від виробників на полиці супермаркетів «Сільпо» без посередників, що дозволяє споживачам купувати імпортовану продукцію за більш вигідною ціною, аніж в інших мережах. Варто наголосити, що власний імпорт є одним з основних стратегічних напрямів Fozzy Group в цілому, і спрямований на розширення асортименту продуктів у всіх магазинах Fozzy Group, а також здійснюється з метою доставки унікальних продуктів на український ринок для забезпечення конкурентних переваг роздрібним мережам й надання більшого вибору споживачам.

Для реалізації цього стратегічного напрямку ТОВ «СІЛЬПО-ФУД» встановило надійні партнерські стосунки з понад 880 провідними виробниками і постачальниками з більш як 65 країн світу без посередників. Контракти підприємства є вигідними як для аналізованого підприємства, так і для постачальників, оскільки вони укладаються на тривалий період часу і у великих обсягах.

Характеризуючи товарну структуру імпорту ТОВ «СІЛЬПО-ФУД», необхідно підкреслити, що в загальному вигляді вона представлена категоріями «Food» (харчові продукти), «Non-Food» (господарські, непродовольчі товари), та «Non-Food МТЗ» (господарські, непродовольчі товари, пов'язані з матеріально-технічними забезпеченням).

Розглянемо структуру імпорту ТОВ «СІЛЬПО-ФУД» за товарними групами у 2020 році (табл. 1.8).

Таблиця 1.8.

Структура імпорту ТОВ «СІЛЬПО-ФУД» у 2020 році, %

Назва товарної групи	Частка в структурі імпорту
Категорія «Food»	
Риба та морепродукти	35%
Сири всіх видів	14%
Фрукти та овочі	14%
Кондитерські вироби	7%
М'ясо	5%
Алкогільні напої	5%
Інші товари	20%
Категорія «Non-Food»	
Товари гігієни	20%
Господарські товари	19%
Товари для дому	17%
Дитячі іграшки	15%
Одяг	9%
Посуд	7%
Інші товари	13%
Категорія «Non-Food МТЗ»	
Обладнання та інвентар	76%
Холодильне обладнання	13%
Охоронні чіпи	5%
Форми для випікання	5%
Кавомашини	1%

Джерело: побудовано автором за даними ТОВ «Сільпо-Фуд»

Як свідчать дані табл. 1.8, найбільша частка імпорту категорії «Food» ТОВ «Сільпо-Фуд» припадає на морожену і охолоджену рибу та морепродукти (35%), сири (14%), а також фрукти і овочі (14%). Разом з тим, найбільші частки в категорії «NON-FOOD» займають товари гігієни (п'ята частина), побутова хімія (19%), товари для дому (17%) та дитячі іграшки (15%). Найбільші ж частки в

категорії «Non-Food МТЗ» займає обладнання (обладнання та інвентар – 76%, холодильне обладнання – 13%).

Аналіз даних, наведених у табл. 1.8, дає змогу зробити висновок, що риба та морепродукти є найбільш вагомою товарною групою в структурі імпорту харчових продуктів ТОВ «Сільпо-Фуд» у 2020 році. Розглянемо більш детально показники динаміки та структури імпорту риби та морепродуктів досліджуваним підприємством. Так, досліджуване підприємство здійснює їх імпорт переважно з країн Азії та Європейського континенту (табл. 1.9).

Таблиця 1.9.

Географічна структура імпорту морепродуктів ТОВ «Сільпо-Фуд» за 2018-2020 рр., тис. грн.

Регіон/країна	Собівартість імпорту продукції, тис. грн.			
	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2020/ 2018, %
Південна Америка				
Чилі	3887,7	2983,2	3825,9	98%
Аргентина	428,7	378,6	1748,7	408%
<i>Всього імпортовано</i>	<i>3887,7</i>	<i>3361,8</i>	<i>5574,6</i>	<i>143%</i>
Азія				
Бангладеш	21145,4	13096,3	15388,2	73%
Індія	95154,2	69247,1	58933,5	62%
Таїланд	33712,1	22031	19881,1	59%
В'єтнам	30073,7	25003,7	19037,4	63%
Китай	135332	112517	104168	77%
<i>Всього імпортовано</i>	<i>315417</i>	<i>241895</i>	<i>217409</i>	<i>69%</i>
ЄС та країни Європи				
Естонія	7418,8	19085,6	19115,6	258%
Іспанія	21573,3	26954	28724,6	133%
Німеччина	12590	11263,5	8275,98	66%
Данія	6744,8	46911,2	74350,8	1102%
Норвегія	16208	23433,2	30370	187%
Ісландія	6205,95	7318,95	7216,95	116%
<i>Всього імпортовано</i>	<i>70740,9</i>	<i>134966</i>	<i>168054</i>	<i>238%</i>
Північна Америка				
США	494,25	17713,2	32770,8	6630%
Канада	2245,8	25874,3	5142,45	229%
<i>Всього імпортовано</i>	<i>2740,05</i>	<i>43587,5</i>	<i>37913,3</i>	<i>1384%</i>
Сукупний імпорт морепродуктів	392785,6	423810,6	428950,3	109%

Джерело: побудовано автором за даними [9] та ТОВ «Сільпо-Фуд»

Як свідчать дані табл. 1.9, впродовж 2018-2020 рр. відбулась певна диверсифікація географічної структури імпорту морепродуктів ТОВ «Сільпо-Фуд»: досліджуване підприємство майже у 14 разів збільшило обсяг імпорту з країн Північної Америки (в основному за рахунок США, звідки обсяги поставок зросли у 66 разів), майже у 2,4 рази – з країн Європи (за рахунок суттєвого збільшення імпорту з Данії, Норвегії та Естонії), і у 1,4 рази – з країн Південної Америки (за рахунок нарощення імпорту з Аргентини та збереження обсягів імпорту з Чилі).

Разом з тим, протягом аналізованого періоду відбулося скорочення обсягів імпорту морепродуктів ТОВ «Сільпо-Фуд» з усіх без винятку Азійських країн. Так, за період 2018-2020 рр. відбулося скорочення поставок з Бангладеш на 27% (з 21,1 до 15,3 млн. грн.), з Індії на 38% (з 95,1 до 58,9 млн. грн.), з Таїланду на 41% (з 33,7 до 19,8 млн. грн.), з В'єтнаму на 37% (з 30,0 до 19,0 млн. грн.), з Китаю на 23% (зі 135,3 до 104,1 млн. грн.). В цілому ж сукупний обсяг імпорту морепродуктів досліджуваного підприємства з країн Азії скоротилось за період 2018-2020 рр. на 31% (з 315,4 до 217,4 млн. грн.).

В цілому ж сукупний обсяг імпорту морепродуктів досліджуваного підприємства за 2018-2020 рр. зріс на 9% (з 392,7 до 428,9 млн. грн.), а основним регіоном, з якого здійснювалися поставки цього виду товарів, був Азійський регіон, на який за підсумками 2020 року припадала половина всього обсягу імпорту морепродуктів ТОВ «Сільпо-Фуд». Проте внаслідок нарощення імпорту з країн Європи та ЄС географічна структура імпорту морепродуктів впродовж 2018-2020 рр. відповідним чином змінилась (табл. 1.10).

Таблиця 1.10.

Структура імпорту морепродуктів ТОВ «Сільпо-Фуд» за 2018-2020 рр. в розрізі регіонів світу, %

Регіон	Частка регіону в загальній структурі експорту		
	2018 рік	2019 рік	2020 рік
1	2	3	4
Південна Америка	1,0%	0,8%	1,3%

Продовження табл. 1.10.

Азія	80,3%	57,1%	50,7%
Країни ЄС та Європи	18,0%	31,8%	39,2%
Північна Америка	0,7%	10,3%	8,8%

Джерело: побудовано автором за даними [9] та ТОВ «Сільпо-Фуд»

Що ж стосується основних країн-постачальників морепродуктів для досліджуваного підприємства, то слід зазначити, що за підсумками 2020 року найбільш вагомими з них були Китай, Індія, Данія, Норвегія, Іспанія і США (рис. 1.3).

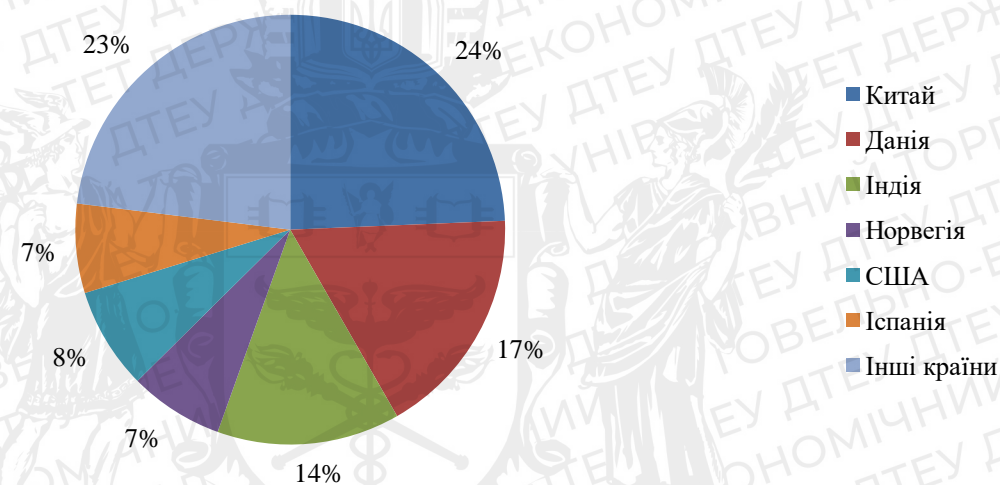


Рис. 1.3. Географічна структура імпорту морепродуктів ТОВ «Сільпо-Фуд» у 2020 році, %

Джерело: побудовано автором за даними [9] та ТОВ «Сільпо-Фуд»

Оцінюючи товарну структуру імпорту досліджуваного підприємства, слід зазначити, що він є низько-диверсифікованим, а більшу частку у вартісному вираженні в ній за підсумками 2020 року займають заморожена риба, морепродукти і молюски (табл. 1.11).

Таблиця 1.11.

Товарна структура імпорту морепродуктів ТОВ «Сільпо-Фуд» за 2018-2020 рр., млн. грн.

Товарна група	Собівартість імпорту, млн. грн.			
	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2020/ 2018, %
1	2	3	4	5
<i>Собівартість імпорту, млн. грн.</i>				
Жива й охолоджена риба та морепродукти	205517,4	226953,9	207053,9	101%

Продовження табл. 1.11.

1	2	3	4	5
Заморожена риба, морепродукти і молюски	187268,2	196856,7	221896,4	118%
Всього імпортовано	392785,6	423810,6	428950,3	109%
Товарна група	Частка товарної групи в загальному обсязі імпорту, %			
	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2020/2018, абсолютне відхилення
<i>Частка товарної групи в загальному обсязі імпорту, %</i>				
Жива й охолоджена риба та морепродукти	52%	54%	48%	-4%
Заморожена риба, морепродукти і молюски	48%	46%	52%	4%
Всього імпортовано	100%	100%	100%	-

Джерело: побудовано автором за даними [9] та ТОВ «Сільпо-Фуд»

Відповідно до даних табл. 1.11, за 2018-2020 рр. кардинальної зміни товарної структури імпорту ТОВ «Сільпо-Фуд» не відбулось, проте в товарній структурі відбулась незначна переорієнтація на збільшення поставок замороженої риби, морепродуктів і молюсків порівняно з охолодженими. При цьому обсяги імпорту заморожених морепродуктів зросли на 18%, а живих та охолоджених – на 1%.

Що ж стосується оцінки показників ефективності імпортової діяльності досліджуваного підприємства, то необхідно підкреслити, що методологічні підходи до їх розрахунку представлено у Додатку Б.

Оцінюючи ефективність імпортової операції ТОВ «Сільпо-Фуд» щодо ввезення та продажу на території України морепродуктів, варто наголосити, що при продажі імпортованих морепродуктів політика ціноутворення досліджуваного підприємства полягає у встановленні цінової надбавки на рівні 30% до вхідної ціни, тобто до собівартості імпорту.

Враховуючи вищезазначене, здійснимо оцінку ефективності імпортової операції ТОВ «Сільпо-Фуд» щодо ввезення в Україну та продажу на її території морепродуктів за 2018-2020 рр. (табл. 1.13).

Таблиця 1.13.

Оцінка ефективності імпорتنих операцій ТОВ «Сільпо-Фуд» щодо ввезення в Україну та продажу на її території морепродуктів за 2018-2020 рр.

Показники	Роки			2020 / 2018	
	2018	2019	2020	+, -	%
Чистий дохід від реалізації імпоротної продукції, тис. грн.	510621,3	550953,7	557635,3	47014	109%
Повна собівартість імпорту продукції, тис. грн.	392785,6	423810,6	428950,3	36164,7	109%
Економічний ефект імпорту, тис. грн.	117835,7	127143,2	128685,1	10849,4	109%
Коефіцієнт ефективності імпоротної операції підприємства, %	130%	130%	130%	0	100%
Рентабельність імпоротної операції, %	30%	30%	30%	0	100%

Джерело: побудовано автором за даними ТОВ «Сільпо-Фуд»

Як свідчать дані табл. 1.13, впродовж 2018-2020 рр. повна собівартість імпорту морепродуктів, а також чистий дохід від його продажу і економічний ефект від імпорту ТОВ «Сільпо-Фуд» зросли на 9%. Враховуючи той факт, що цінова політика досліджуваного підприємства за цей період не змінювалася і полягала у встановленні торговельної надбавки у розмірі 30% до повної собівартості імпорту, то значення коефіцієнту ефективності імпоротної операції підприємства не змінилося, і дорівнювало 130%. Також незмінним залишилося значення показника рентабельності імпорту морепродуктів, яке впродовж досліджуваного періоду складало 30%.

Підсумовуючи результати дослідження, можемо зробити висновок, що в цілому показники фінансово-господарської діяльності ТОВ «Сільпо-Фуд» свідчать про необхідність розробки комплексу невідкладних заходів щодо забезпечення прибутковості діяльності досліджуваного підприємства. Разом з тим, аналіз імпоротної діяльності ТОВ «Сільпо-Фуд» щодо ввезення та продажу морепродуктів свідчить про наявність доволі розгалуженої географії країн-постачальників широкої номенклатури цього виду продукції, а аналіз ефективності імпорتنих операцій щодо ввезення і продажу заморожених, а також живих і охолоджених морепродуктів засвідчив високу ефективність та результативність таких операцій впродовж 2018-2020 рр.

РОЗДІЛ 2. ВИБІР КРАЇНИ-КОНТРАГЕНТА ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ІМПОРТУ МОРЕПРОДУКТІВ ТОВ «СІЛЬПО-ФУД»

2.1. Аналіз тенденцій розвитку світового ринку морепродуктів

Характеризуючи особливості розвитку світового ринку риби і морепродуктів, зауважимо, що рибне господарство та розвиток аквакультур є одними з найбільш значимих сфер глобального продовольчого ринку, які дозволяють отримати високобілкову продукцію тваринного походження, що за споживчими властивостями і харчовою цінністю не поступається м'ясу[13, с. 4].

Торгівля рибою і морепродуктами відіграє важливу роль у нарощуванні споживання риби і досягненні глобальної продовольчої безпеки: вона з'єднує виробників з віддаленими ринками, де для задоволення попиту місцевих поставок недостатньо. Мільйонам людей, працівникам багатьох галузей по всьому світу, і в першу чергу в країнах, що розвиваються, торгівля рибою та морепродуктами забезпечує робочі місця і формування доходів. Найважливішу роль торгівля рибою та морепродуктами грає в економіці багатьох країн, розташованих на берегах морів, річок, озер і на островах. Слід наголосити, що протягом 2017-2021 рр. у світовому масштабі на частку торгівлі рибою і морепродуктами припадало трохи менше 1% глобального обороту торгівлі товарами в вартісному вираженні (табл. 2.1).

Таблиця 2.1.

Топ-10 світових експортерів риби та морепродуктів за 2017-2021 рр., млн.

дол. США

Експортер	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2021/ 2017, %
1	2	3	4	5	6	7
Світовий експорт товарів	17568188,372	19332363,800	18763129,315	17499013,461	21513115,642	122%
Світовий експорт риби і морепродуктів	118686,164	124902,305	123710,503	111800,792	131544,042	111%
Норвегія	11050,687	11696,611	11679,107	10716,611	13416,882	121%

Китай	13255,372	13257,220	12470,733	10712,134	9964,259	75%
<i>Продовження табл. 2.1</i>						
1	2	3	4	5	6	7
Індія	6648,730	6397,360	6300,404	5150,001	6734,829	101%
Канада	4800,702	4923,909	5176,760	4394,155	6286,903	131%
Росія	3482,367	4282,356	4663,054	4639,559	5854,362	168%
Чилі	5267,283	5886,578	5781,495	4928,273	5805,710	110%
Еквадор	3313,597	3525,397	4241,981	4162,792	5718,337	173%
В'єтнам	6141,701	6407,588	6205,145	5771,044	5460,282	89%
США	5393,759	5253,279	4883,256	4010,945	4861,823	90%
Швеція	4002,062	4686,438	4343,207	4192,650	4673,715	117%
Частка риби і морепродуктів в структурі світового товарного експорту	0,7%	0,6%	0,7%	0,6%	0,6%	-

Джерело: побудовано автором за даними [14-15]

Як свідчать дані табл. 2.1, світовими лідерами за обсягом експорту риби і морепродуктів є окремі країни Азії (Китай, Індія, В'єтнам), Південної та Північної Америки (Канада, США, Чилі, Еквадор), Європи (Росія, Швеція) і, зокрема, ЄАВТ (Норвегія). Так, Норвегія, будучи найбільш потужним експортером риби і морепродуктів за підсумками 2021 року у світі, потіснила з позиції лідера Китай, який впродовж 2017-2019 рр. посідав перше місце у світі за цим показником, а за підсумками 2021 року був другим після Норвегії. При цьому слід зауважити, що якщо Норвегії вдалося наростити обсяги експорту риби і морепродуктів впродовж 2017-2021 рр. з 11,0 до 13,4 млрд. дол. США (на 21%), то Китай скоротив експорт цього виду продукції на чверть (з 13,2 до 9,9 млрд. дол. США).

Наголосимо також, що сукупний світовий експорт риби і морепродуктів протягом 2017-2021 рр. демонстрував зростання на 11%, в той час як обсяги загального товарного експорту збільшилися на 22%.

Що стосується світового імпорту риби і морепродуктів, то необхідно підкреслити, що впродовж 2017-2021 рр. частка цього виду продукції в структурі світового імпорту складала в середньому 0,6%. При цьому обсяги світового імпорту риби і морепродуктів збільшилися на 15%, а сукупного товарного імпорту – на 23% (табл. 2.2).

Таблиця 2.2.

Топ-10 світових імпортерів риби та морепродуктів за 2017-2021 рр., млн.

дол. США

Імпортер	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2021/ 2017, %
Світовий імпорт товарів	17801808,207	19679844,901	19107826,036	17721242,289	21875443,417	123%
Світовий імпорт риби і морепродуктів	114781,844	124295,262	125125,280	113744,130	132071,709	115%
США	17901,364	18517,128	18498,917	17534,600	23683,288	132%
Китай	8062,462	11605,738	15411,425	12372,366	12191,677	151%
Японія	11721,651	11884,397	11540,850	9940,357	10871,182	93%
Іспанія	6857,587	7306,337	6722,696	6080,059	7564,481	110%
Франція	5419,709	5589,809	5335,297	4926,730	6235,337	115%
Італія	5167,644	5512,652	5238,380	4537,475	5917,383	115%
Швеція	4570,750	5204,351	4873,340	4666,551	5200,317	114%
Корея	4334,104	5045,595	4705,225	4575,394	5021,536	116%
Німеччина	4660,217	4665,205	4557,258	4340,949	4406,337	95%
Таїланд	3214,576	3525,484	3309,496	3225,038	3401,088	106%
Частка риби і морепродуктів в структурі світового товарного імпорту	0,6%	0,6%	0,7%	0,6%	0,6%	-

Джерело: побудовано автором за даними [16-17]

Характеризуючи географічну структуру імпорту риби та морепродуктів, наведену в таблиці 2.2, підкреслимо, що основними імпортерами цього виду продукції є країни Азії (Китай, Японія, Корея, Таїланд), Європи (Іспанія, Франція, Італія, Швеція, Німеччина), а також США. Наголосимо при цьому, що більша частина зазначених країн є світовими лідерами не лише за обсягом імпорту риби та морепродуктів, а і за показниками економічного розвитку, тобто можемо зробити висновок, що основними споживачами цього виду продукції є країни з високими показниками доходів на душу населення.

Так, безумовним лідером за обсягами імпорту риби та морепродуктів у світі впродовж 2017-2021 рр. були США, на які припадало близько сьомої частини сукупного імпорту цього виду продукції. Ця країна також доволі суттєво (порівняно з іншими) наростила обсяги імпорту риби та морепродуктів за досліджуваний період – майже на третину (з 17,9 до 23,6 млрд. дол. США). Проте ще більш суттєво – на половину – збільшив імпорту риби та морепродуктів Китай,

який є другим найбільш потужним імпортером цього виду продукції після США. Так, обсяги імпорту риби та морепродуктів впродовж досліджуваного періоду зросли з 8,0 до 12,1 млрд. дол. США. Підкреслимо також, що ще впродовж 2017-2018 рр. другим найбільшим імпортером цього виду продукції була Японія, проте впродовж 2017-2019 рр. у зв'язку з інтенсивним нарощенням обсягів імпорту риби та морепродуктів Китаєм ця країна витіснила Японію на третє місце починаючи з 2019 року.

Характеризуючи особливості сучасних каналів продажу риби і морепродуктів, варто наголосити, що в міру розвитку цифровізації та діджиталізації суспільства, онлайн-канал продажу харчових продуктів, зокрема, риби і морепродуктів, набуває щороку все більш вагомого значення (рис. 2.1).

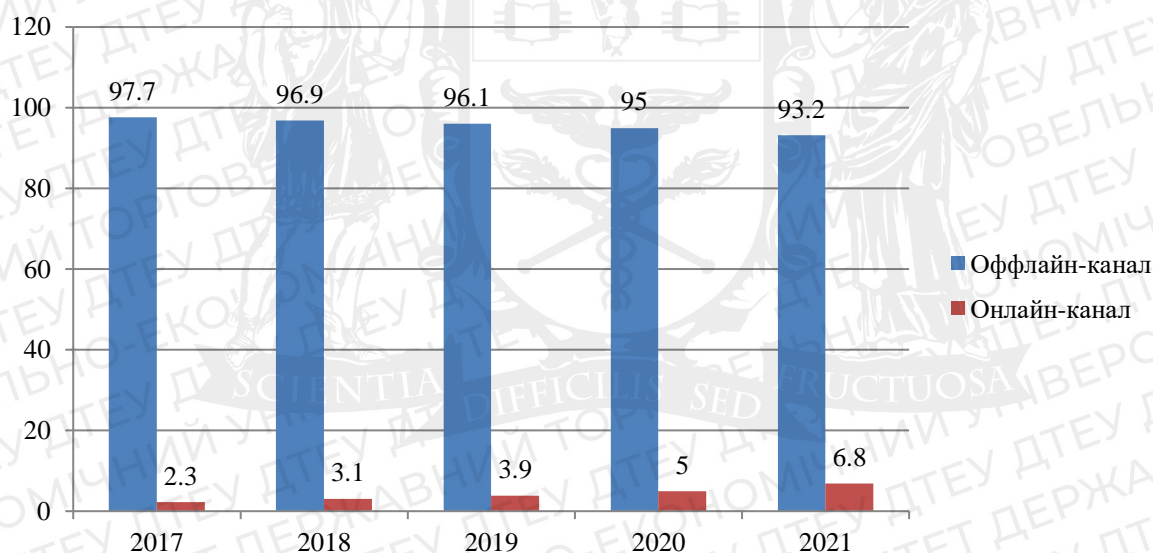


Рис. 2.1. Канали продажу риби та морепродуктів на світовому ринку за 2017-2021 рр., %

Джерело: побудовано автором за даними [18]

Відповідно до даних, наведених на рис. 2.1, впродовж 2017-2021 рр. частка онлайн-каналу в структурі продажу риби і морепродуктів зросла з 2,3% до 6,8%, в той час як оффлайн-каналу – скоротилася з 97,7% до 93,2%.

Варто наголосити, що споживання й імпорт риби і морепродуктів у світі постійно зростають попри щорічне збільшення цін на цей вид продукції (табл. 2.3).

Таблиця 2.3.

Динаміка цін на рибу та морепродукти за 2017-2021 рр., дол. США

Середня ціна за умовний кілограм в розрізі видів продукції	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2021/2017, %
Свіжа риба	15,72	16,58	17,22	17,65	18,63	119%
Свіжі морепродукти	25,66	26,99	27,86	28,35	30,05	117%
Оброблена риба та морепродукти	8,33	8,74	9,04	9,30	9,82	118%

Джерело: побудовано автором за даними [19]

Характеризуючи позитивну динаміку зростання цін на всі види риби та морепродуктів впродовж 2017-2021 рр., наголосимо, що, на думку ритейлерів, споживання морепродуктів нині досягло нового рівня і з цього моменту воно буде тільки рости і не опуститься нижче цього рівня. Роздрібні торговці будуть намагатись забезпечувати продовження цього тренду на зростання споживання риби та морепродуктів, використовуючи онлайн-платформи та канали спільного маркетингу.

Таким чином, в цілому на світовому ринку риби та морепродуктів спостерігаються позитивні тенденції: збільшується обсяг промислового улову, зростають обсяги виробництва аквакультурної риби та попит з боку різних верств населення, простежується підвищувальна динаміка цін, зростання продажів, розширюється асортимент риби та рибної продукції, оптимістично оцінюється прогноз на перспективу.

Водночас існують і певні проблеми розвитку світового ринку риби та морепродуктів. Так, за деякими даними, на сьогодні частка запасів, рівень експлуатації яких забезпечує їх біологічну стійкість, становить близько 33% загальносвітових і має тенденцію до збільшення (для прикладу, у 1974 році цей показник складав 10 %). Завдання відновлення таких запасів у найближчі терміни, тобто доведення їх до рівня, здатного забезпечувати раціональний улов з точки зору екологічної безпеки (враховуючи біологічні характеристики цих запасів), досить складне і потребує не тільки часу, а й консолідації в рамках багатосторонніх угод.

Ця проблема прямо корелюється з проблемою перелову риби, який характерний для рибальства країн, що розвиваються, у той час як у розвинених

країнах за рахунок вдосконалення регулювання та управління рибальством, застосування нових технологій ситуація покращується і призводить до відновлення стійких запасів. У країнах, що розвиваються, ситуація погіршується за рахунок нестачі такого потенціалу (управлінського та технологічного), а також за рахунок збільшення економічної взаємозалежності, що виникає під впливом міжнародної торгівлі та угодами про доступ рибальських судів з розвинених країн до районів промислу в територіальних водах країн, що розвиваються. Вирішення проблеми такої асиметричної взаємозалежності вимагає і часу, і сприяння з боку як розвинених держав, так і міжнародних організацій.

2.2. Аналіз тенденцій розвитку ринку морепродуктів України

Окремі дослідники проблематики розвитку ринку риби та морепродуктів в Україні наголошують, що він поки що далекий не тільки від насичення, але й навіть від мінімального задоволення внутрішніх потреб населення країни: середнє річне споживання риби та морепродуктів в Україні є суттєво нижчим за середньосвітовий показник [20, с. 50]. Рибне господарство України перебуває в занедбаному стані, адже зношеність національного риболовецького флоту, застаріла матеріально-технічна база, недосконалі технології, нерациональне використання наявних виробничих потужностей, брак інвестиційної підтримки розвитку галузі не сприяють належному забезпеченню її функціонування. Крім того, суттєве падіння промислового видобутку риби з 2014 року на території України обумовлене анексією Криму, який забезпечував надходження на внутрішній ринок майже двох третин біоресурсів [21, с. 105; 22, с. 44], а з початку повномасштабної військової агресії російської федерації проти України наша держава фактично втратила доступ до рибного промислу у водах Чорного і Азовського моря.

Необхідно підкреслити, що риба і морепродукти в Україні з розряду делікатесів поступово перейшли в розряд продукції, яка часто споживається. Оціночна ємність українського ринку риби та морепродуктів ще у 2006 році

складала 1 млрд. дол. США, з того часу спостерігався щорічний приріст обсягів цього сегменту ринку. Пов'язують такий швидкий ріст зі збільшенням доходів українців, а також зі зростанням популярності переходу до здорового способу життя, що відбивається на виборі продуктів харчування, насичених корисними речовинами, однак дієтичних.

На сьогодні, рибу та морепродукти в Україну завозять понад 200 юридичних осіб. Найбільшими імпортерами риби та морепродуктів є компанії Universal Fish Company та Альбакор (Кліон Груп), на частку яких припадає майже по 20% ринку. Багато рибної продукції імпортують компанії Фоззі Груп, Флагман Сіфуд, Пелагія Україна, Фіш-Альянс тощо. Наша держава імпортує переважно заморожену, свіжу або охолоджену рибу й заморожені морепродукти – свіжу/охолоджену і морожену рибу, а також рибне філе і різні ракоподібні [23, с. 47]. Основними видами імпортованої рибної продукції були і є скумбрія, оселедець, мойва, хек і лосось [22, с. 46-47].

Риба і морепродукти в основному ввозяться з країн ЄС та Північної Америки – Норвегії, Ісландії, США, Канади, Великобританії, Іспанії та ін. При цьому лідером за поставками продукції цього виду до нашої країни вже понад 5 років поспіль є Норвегія (табл. 2.4).

Таблиця 2.4.

**Географічна структура імпорту в Україну риби та морепродуктів за
2017-2021 рр., млн. дол. США**

Країна імпорту	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2021/ 2017, %
1	2	3	4	5	6	7
Сукупний товарний імпорту України	49439,156	57187,093	60684,881	53978,092	69962,816	142%
Імпорту риби і морепродуктів в Україну	454,679	549,476	644,617	680,272	848,855	187%

Продовження табл. 2.1

1	2	3	4	5	6	7
Норвегія	143,620	159,683	201,689	213,755	293,375	204%
Ісландія	69,788	92,756	90,519	85,097	115,426	165%
США	50,734	60,530	61,242	70,028	66,684	131%
Канада	20,697	36,042	39,198	40,944	47,175	228%
Великобританія	12,822	13,777	23,638	24,806	40,553	316%
Іспанія	21,439	20,007	29,407	28,916	35,073	164%
Еквадор	2,564	2,354	5,985	10,815	23,092	901%
Фарерські острови	4,187	8,665	14,052	21,757	20,140	481%
Туреччина	4,963	7,204	11,440	15,774	19,386	391%
Аргентина	14,766	14,361	15,525	14,588	18,505	125%
Частка риби і морепродуктів в структурі товарного імпорту	0,9%	1,0%	1,1%	1,3%	1,2%	-

Джерело: побудовано автором за даними [24-25]

Відповідно до даних, наведених у табл. 2.4, впродовж 2017-2021 рр. обсяги імпорту риби і морепродуктів в Україну зросли майже у 1,9 рази – з 454,6 до 848,8 млн. дол. США, що відбулось передусім за рахунок стрімкого зростання обсягів поставок цього виду продукції з Норвегії. Так, впродовж 2017-2021 рр. імпорт риби і морепродуктів з Норвегії зріс вдвічі – зі 143,6 до 293,3 млн. дол. США, і за підсумками 2021 року на частку цієї країни припадало більше третини сукупного імпорту риби і морепродуктів в Україну (рис. 2.2).

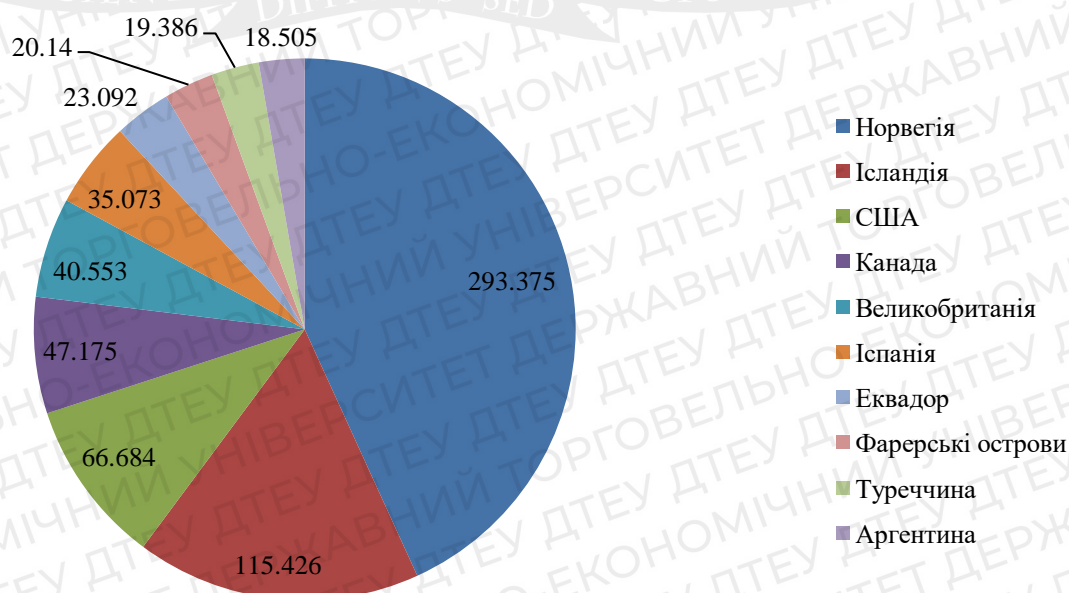


Рис. 2.2. Географічна структура імпорту риби і морепродуктів в Україну у 2021 році, млн. дол. США

Джерело: побудовано автором за даними [24-25]

Характеризуючи сучасні тенденції розвитку ринку риби і морепродуктів України, вітчизняні дослідники часто наголошують, що він є імпортозалежним в силу різних обставин, проте оцінити рівень такої імпортозалежності вкрай складно, оскільки офіційні статистичні дані щодо імпорту та внутрішнього товарообороту є доволі суперечливими (табл. 2.5).

Таблиця 2.5.

Показники імпорту та внутрішньої торгівлі рибою й морепродуктами за 2017-2021 рр.

Показник	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2021/ 2017, %
Сукупний роздрібний товарооборот підприємств роздрібної торгівлі, млн. грн.	586330,1	668369,6	793479,2	868283,3	1044516,5	178%
Сукупний роздрібний товарооборот продовольчих товарів, млн. грн.	233204,1	289695,9	336587,9	384091,6	449762,3	193%
Товарооборот риби, ракоподібних та молюсків (включаючи рибні продукти), млн. грн.	9583,1	12864,3	15430,9	18623,0	22255,1	232%
Сукупний імпорт риби і морепродуктів в Україну, млн. дол. США	454,679	549,476	644,617	680,272	848,855	187%
Середньорічний курс гривні до долара США	26,59	27,20	25,84	26,96	27,29	103%
Вартість імпортованої риби та морепродуктів, млн. грн.	12089,9	14945,7	16656,9	18340,1	23165,2	192%
Частка риби і морепродуктів в структурі внутрішнього товарообороту продовольчих товарів, %	4,11%	4,44%	4,58%	4,85%	4,95%	-

Джерело: побудовано автором за даними [24-27]

Як свідчать дані, наведені у табл. 2.5, внутрішній товарооборот риби та морепродуктів в Україні впродовж 2017-2021 рр. зріс у 2,3 рази – з 9,5 до 22,2 млрд. грн., в той час як вартість імпортованої продукції цього виду у перерахунку на гривню за середньорічним значенням валютного курсу зросла у 1,9 рази – з 12,0

до 23,1 млрд. грн., тобто вартість імпорту у перерахунку в гривню впродовж 2017-2021 рр. перевищувала обсяги внутрішнього товарообороту (рис. 2.3).

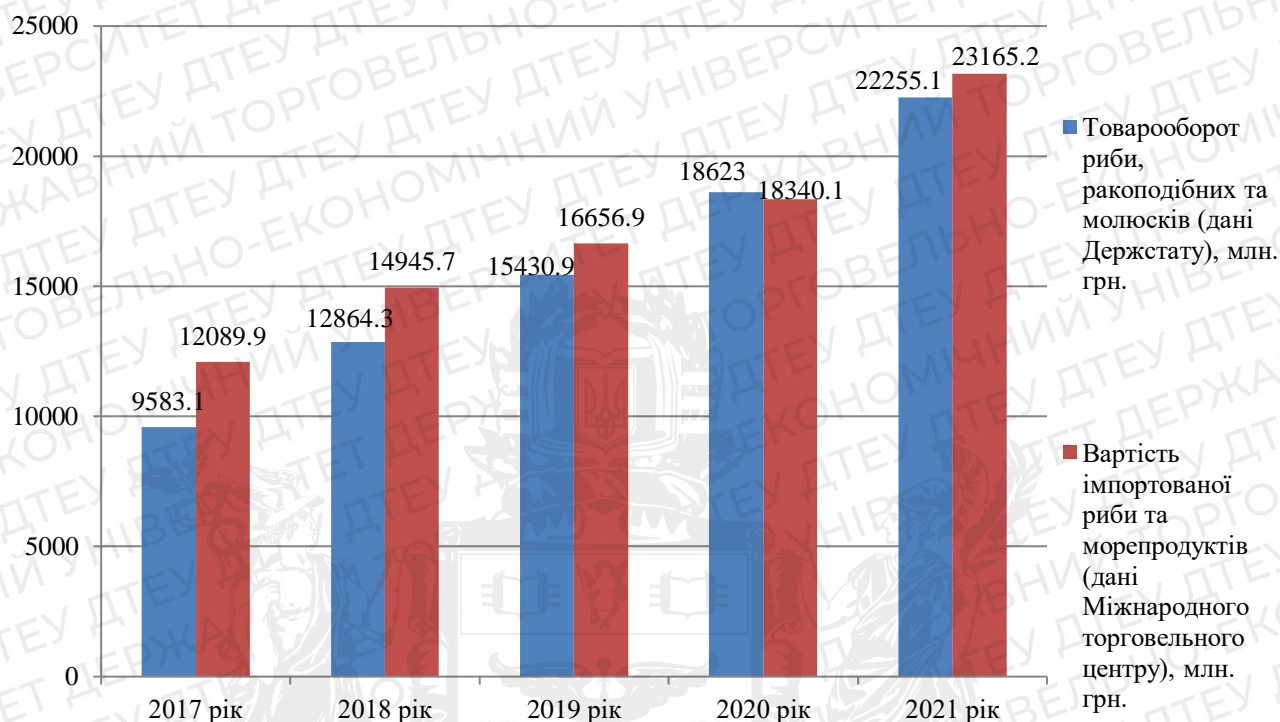


Рис. 2.3. Обсяги імпорту та внутрішнього товарообороту риби і морепродуктів в Україні за 2017-2021 рр., млн. грн.

Джерело: побудовано автором за даними [24-27]

Враховуючи наявність внутрішнього рибного промислу та вилову всередині України, на нашу думку, це виглядає дещо нелогічно, хоча може бути пояснено тою обставиною, що не вся імпортована продукція була успішно реалізована на вітчизняному ринку.

Цікавим, з нашої точки зору, є той факт, що частка риби й морепродуктів в структурі внутрішнього товарообороту продовольчих товарів впродовж 2017-2021 рр. дещо зросла (з 4,11% до 4,95%), проте все ще залишалася відносно невисокою, що свідчить про відсутність масового платоспроможного попиту і традицій споживання риби та морепродуктів у власний раціон. Відповідно до даних авторитетного видання «Forbes» та Асоціації «Українських імпортерів риби та морепродуктів», у 2020 році загальний фонд споживання риби в Україні складав близько 15 кг на людину в рік, і за цим показником наша країна все ще

відстає від середнього споживання по Європі (22 кг) та рекомендованої норми Всесвітньої організації охорони здоров'я (20 кг) [28-29].

Варто також наголосити, що практично вся риба і морепродукти, імпортовані до України, не обкладаються жодними митами, крім стандартного для всього імпорту ПДВ. Відповідно, відсутні додаткові бар'єри, які можуть штучно здорожчувати продукт для кінцевого споживача, проте все одно для пересічного українця цей вид продукції є відносно дорогавартісним і не входить до щоденного раціону харчування.

Таким чином, можемо зробити висновок, що ринок риби та морепродуктів в нашій країні представлений переважно імпортною продукцією, а прогнози аналітиків свідчать про те, що країна буде залишатися імпортозалежною щодо поставок цього виду продукції ще значний час. Найближчими роками не слід очікувати суттєвого покращення ситуації із наповненням внутрішнього ринку рибною продукцією українського видобутку, оскільки цей процес є довготривалим та потребує значних інвестиційних ресурсів.

Слід зазначити, що налагодження та збільшення обсягів постачання риби і морепродуктів вітчизняного виробництва на ринок України є можливим за рахунок стимулювання просування рибної продукції вітчизняного виробництва на внутрішній і зовнішні ринки, підвищення якості об'єктів аквакультури, відновлення природних нерестовищ у рибогосподарських водоймах. Реалізація зазначених завдань допоможе покращити становище вітчизняних підприємств рибного господарства та рибопереробної промисловості, сприятиме економічному розвитку країни, посиленню продовольчої безпеки та підвищенню рівня конкурентоспроможності національної економіки, проте наразі питання подолання імпортозалежності внутрішнього ринку риби і морепродуктів залишається відкритим.

РОЗДІЛ 3. ОБҐРУНТУВАННЯ ОПЕРАЦІЇ ІМПОРТУ МОРЕПРОДУКТІВ З КРАЇН ЄАВТ ТОВ «СІЛЬПО-ФУД»

3.1. Організаційне забезпечення здійснення імпорту морепродуктів з країн ЄАВТ

Досліджуючи перспективні напрями організації імпорту риби та морепродуктів з країн ЄАВТ, варто підкреслити, що серед країн цього блоку безпосередньо виловом та виробництвом риби займаються Норвегія та Ісландія, в той час як Ліхтенштейн і Швейцарія відкритого доступу до морів та океанів не мають.

За даними Міжнародного торговельного центру, Швейцарія здійснює експорт риби та морепродуктів у незначних обсягах (впродовж 2017-2021 рр. щорічно експортувала на суму 3-5 млн. дол. США)[30], в той час як даних Міжнародного торговельного центру щодо зовнішньої торгівлі рибою та морепродуктами Князівства Ліхтенштейн взагалі немає. Ці країни з метою експорту риби та морепродуктів здійснюють переробку сировини, отриманої від країн-виробників, тому, швидше за все, така готова продукція матиме доволі високу ціну в силу високої собівартості. Тому, на нашу думку, зі Швейцарією та Ліхтенштейном не слід розглядати можливість організації імпорту риби та морепродуктів.

Що стосується Ісландії та Норвегії, то, з нашої точки зору, більш доцільним є розгляд перспектив організації імпорту з Норвегії, оскільки Ісландія є острівною державою, яка розташована на значно більш далекій відстані до України, за рахунок чого вартість доставки та логістичного забезпечення імпорту з Ісландії є вищими, ніж з Норвегії.

Аналіз ринку виробників риби і морепродуктів дає змогу дійти висновку, що в Норвегії є лише одна компанія, яка здійснює розведення та продаж свіжих і заморожених мідій – це «NERGÅRD BØ AS». Ця компанія продає свіжі та заморожені морепродукти по всьому світу – в основному в Африці, Америці,

Скандинавії, Азії, на Близькому Сході та в Європі. «NERGÅRD BØ AS» здійснює транспортування свіжої риби і морепродуктів літаком на інші континенти, а заморожену рибу і морепродукти доставляє по всьому світу на судах [33].

Варто зауважити, що основу нормативно-правового регулювання імпорту морепродуктів з Норвегії до нашої країни складають норми Угоди про сільське господарство між Україною та Королівством Норвегія від 24.06.2010 р. Ця Угода була укладена на додаток до Угоди про вільну торгівлю між Україною та державами ЄАВТ, яку підписано 24 червня 2010 року і, зокрема, відповідно до статті 2.1 Угоди про вільну торгівлю. Ця Угода є частиною документів, якими було створено зону вільної торгівлі між Україною та державами ЄАВТ.

Крім того, імпорт морепродуктів з Норвегії до нашої країни регулюється нормами Закону України «Про державне регулювання імпорту сільськогосподарської продукції» від 17.07.1997 № 468/97-ВР, який встановлює порядок тарифного і нетарифного регулювання імпорту сільськогосподарської сировини та продуктів її переробки для створення рівних умов конкуренції між продукцією вітчизняного виробництва та продукцією нерезидентів, а також деякі методи цінової підтримки сільськогосподарських товаровиробників України.

Слід підкреслити, що, відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України № 153 від 24.02.2022 мідії (готові харчові продукти з м'яса, риби або ракоподібних, моллюсків або інших водяних безхребетних) було внесено до переліку товарів критичного імпорту, внаслідок чого ТОВ «Сільпо-Фуд» дозволено здійснювати купівлю іноземної валюти для транскордонних переказів з метою оплати товарів критичного імпорту.

Зазначимо також, що мідії належать до «Переліку продуктів, які підлягають державному контролю на призначених прикордонних інспекційних постах», затвердженому Наказом Міністерства аграрної політики та продовольства України від 26.03.2018 № 159. Крім того, відповідно до положень статті 41 Закону України «Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин» від 18.05.2017 № 2042-VIII:

- ввезення (пересилання) на митну територію України таких товарів дозволяється лише через призначені прикордонні інспекційні пости;
- вантаж із продуктами, який ввозиться (пересилається) на митну територію України через призначений прикордонний інспекційний пост, повинен супроводжуватися оригіналами міжнародного сертифіката та інших документів, які вимагаються згідно із законом, а також оригіналом загального ветеринарного документа на ввезення, форма якого затверджується Кабінетом Міністрів України.

Відповідно до положень ПКМУ від 24.10.2018 р. № 960 в разі ввезення на митну територію України (крім ввезення з метою транзиту) вказаних у коментарі товарів, здійснюється державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин:

- у формі попереднього документального контролю пунктах пропуску через державний кордон України;
- територіальними органами Держпродспоживслужби під час оформлення товарів у відповідний митний режим.

Попередній документальний контроль в пункті пропуску здійснюється на підставі оригіналу міжнародного сертифікату (для товарів, зазначених у Переліку продуктів, які підлягають державному контролю на призначених прикордонних інспекційних постах) та транспортних (перевізних) документів.

Алгоритм організації зовнішньоторговельної операції при імпорті досліджуваним підприємством мідій з Норвегії включає певні етапи, зокрема:

I етап: ТОВ «Сільпо-Фуд» надсилає запит до «NERGÅRD BØ AS» про бажання придбати пиво (запит обробляється протягом 1 дня).

II етап: «NERGÅRD BØ AS» надсилає оферту (оферта обробляється протягом 1 дня).

III етап: ТОВ «Сільпо-Фуд» акцептує оферту (акцептування відбувається протягом 1 дня).

IV етап: ТОВ «Сільпо-Фуд» укладає попередній договір на умовах СІР Київ з формою платежу банківський переказ проти поставки товару і відсилає в «NERGÅRD BØ AS» один примірник (укладення договору триває 1 день).

V етап: «NERGÅRD BØ AS» акцептує та повертає підписаний проект контракту без змін чи доповнень (акцептування договору триває 1 день).

VI етап: «NERGÅRD BØ AS» передає в «Bank Norwegian AS» товаророзпорядчі документи (передача відбувається протягом 1 дня).

VII етап: «Bank Norwegian AS» надсилає товаророзпорядчі документи ПАТ «Банк Восток», який перевіряє їх на відповідність (процедура триває 1 день).

VIII етап: ПАТ «Банк Восток» відправляє товаророзпорядчі документи ТОВ «Сільпо-Фуд» (процедура відбувається протягом 1 дня).

IX етап: ТОВ «Сільпо-Фуд» перевіряє документи на відповідність і акцептує (перевірка триває протягом 1 дня).

X етап: Здійснення платежу від ТОВ «Сільпо-Фуд» (процедура відбувається протягом 1 дня).

XI етап: ТОВ «Сільпо-Фуд» повідомляє «NERGÅRD BØ AS» про готовність прийняти товар (процедура відбувається протягом 1 дня).

XII етап: «NERGÅRD BØ AS» повідомляє ТОВ «Сільпо-Фуд» про готовність відвантажувати товар відповідно до базисних умов поставки СІР Київ (процедура відбувається протягом 1 дня).

XIII етап: Переказ коштів через банківську установу від ТОВ «Сільпо-Фуд» на рахунок «NERGÅRD BØ AS» (процедура відбувається протягом 1 дня).

XIV етап: «NERGÅRD BØ AS» укладає договір з транспортно-експедиторською компанією «Grand Logistics Company» про доставку товару на свій склад, відповідно до якого «Grand Logistics Company» повинна здійснити усі розрахунки, які виникнуть у процесі транспортування (процедура відбувається протягом 1 дня).

XV етап: «Grand Logistics Company» направляє лист у страхову компанію, з якою укладено генеральний поліс щодо страхування вантажів, із проханням

застрахувати вантаж на період його транспортування, а страховий поліс виписати на ТОВ «Сільпо-Фуд» (процедура відбувається протягом 1 дня).

XVI етап: «Grand Logistics Company» здійснює перевезення до території України, митне очищення товарів на території України та сплачує ПДВ (морська доставка триває 7 днів, транспортування до кордону України 1 день).

XVII етап: Транспортування продовжується на території України на склад ТОВ «Сільпо-Фуд» (транспортування триває 2 дні).

XVIII етап: ТОВ «Сільпо-Фуд» дає доручення своєму банку здійснити переказ грошей за поставлений товар в банк експортера (процедура відбувається протягом 1 дня).

XIX етап: ПАТ «Банк Восток» здійснює переказ коштів до «Bank Norwegian AS» (процедура відбувається протягом 1 дня).

XX етап: «Bank Norwegian AS» інформує «NERGÅRD BØ AS» про одержання коштів (процедура відбувається протягом 1 дня).

Відобразимо етапи здійснення операцій щодо імпорту пива торговельною мережею «Сільпо» графічно у вигляді діаграми Ганта (рис. 3.1).

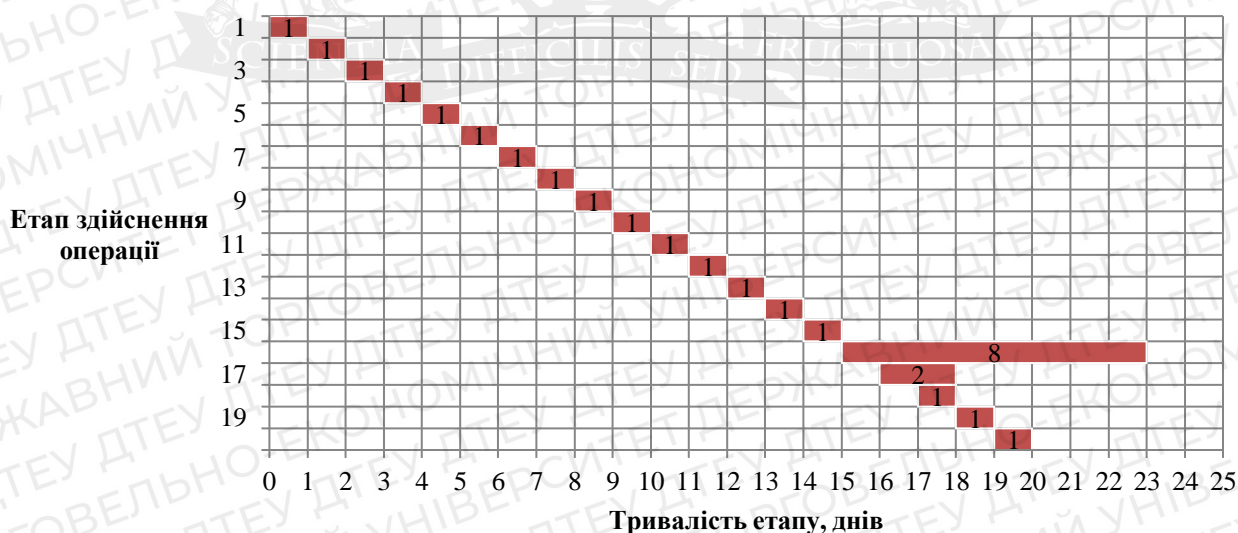


Рис. 3.1. Етапи здійснення імпортової операції щодо ввезення в Україну мідій з Норвегії ТОВ «Сільпо-Фуд»

Джерело: побудовано автором

Характеризуючи основні ризики здійснення операцій імпорту мідій в Україну, варто наголосити, що в силу повномасштабної військової агресії

російської федерації проти нашої країни ускладнилося логістичне забезпечення ввезення цього виду продукції. Так, порти Азовського моря тимчасово окуповано російськими військами, а порти Чорного моря заблоковані, що ускладнює транспортування значної кількості товарів, особливо тих, які транспортуються у замороженому виді.

За таких обставин треба враховувати той факт, що терміни поставок товарів цивільного призначення може бути змінено (насамперед через ймовірне взяття військовими під контроль транспортних систем України, пріоритетність перевезень товарів військового призначення та/або обмеження перевезень товарів цивільного призначення). Такі дії, вочевидь, вплинуть на виконання бізнесом своїх зобов'язань, зокрема і по зовнішньоекономічних договорах (контрактах). Автоперевезення товарів також є ризиковим через постійні перевірки на блок-постах вмісту вантажних автомобілів та ймовірного залучення автотранспорту на військові потреби. Отже, під час воєнного стану бізнес, вочевидь, зіткнеться із проблемою поставок товарів взагалі, та порушення строків поставок товарів зокрема.

Оскільки динаміка війни дещо знизилася і продовжує активно розвиватися на Сході України, значна частина населення нашої держави страждає від наслідків пошкоджень критичної інфраструктури, відсутності базових послуг та перебоїв у ланцюжках постачання. Ситуація з продовольчою безпекою в Україні швидко погіршилася внаслідок війни, яка вже завдала значних збитків та втрат в ключових населених пунктах, поширилася на сільські райони та спричинила масове переміщення населення. Населення в районах ведення бойових дій та на звільнених територіях стикається з гострою нестачею продовольства, води та переривами у наданні житлово-комунальних послуг. Існує ймовірність того, що вразливі групи населення ще більше страждатимуть від голоду та недоїдання, оскільки відсутність безпеки продовжує впливати на місцеві та національні продовольчі системи. За таких умов актуалізуються ризики примітивізації формування харчової корзини населення в Україні, яке призведе до значного

обмеження або відмови від споживання риби і морепродуктів, що у підсумку здатне вплинути на роздрібні продажі імпортованих мідій.

3.2. Прогнозна оцінка результативності операції імпорту морепродуктів з країн ЄАВТ

Слід наголосити, що ТОВ «Сільпо-Фуд» вже зараз здійснює імпорт окремих видів риби з Норвегії, що підтверджується даними табл. 3.1.

Таблиця 3.1.

Види риби, які імпортує ТОВ «Сільпо-Фуд» з Норвегії

Вид продукції	Назва
Жива та охолоджена риба та морепродукти	Сьомга/лосось стейк розморожений, сьомга стейк охолоджений, форель стейк охолоджений, сьомга/лосось філе охолоджене, сьомга шматок, форель шматок охолоджений, форель стейк розморожений, лосось черевця розморожені, сьомга патрана розморожена, сьомга шматок розморожений, форель патрана охолоджена, лосось кнуклі, сьомга патрана охолоджена, сьомга/лосось дефростовані та ін.
Заморожена риба, морепродукти і молюски	Скумбрія свіжоморожена, сьомга/лосось стейк свіжоморожений,

Джерело: побудовано автором за даними [31-32]

Як свідчать дані табл. 3.1, ТОВ «Сільпо-Фуд» імпортує з Норвегії різноманітні види червоної риби – сьомгу, лосось, форель, а також деякі інші види риби (скумбрія), проте не здійснює імпорт інших видів морепродуктів, таких як краби, кальмари, мідії тощо. На нашу думку, досліджуваному підприємству доцільно розглянути варіант організації імпорту з Норвегії м'яса свіжих мідій, оскільки м'ясо мідій – це чистий високоякісний білок. Воно багате фосфатидами, що позитивно впливають на роботу печінки. Ці молюски досить жирні, до їх складу входять корисні поліненасичені жирні кислоти, що покращують роботу мозку і повертають колишню гостроту зору. Вживання цього молюска в їжу знижує ризик виникнення онкологічних захворювань, а також є відмінним засобом для профілактики артриту. Також мідії славляться своєю здатністю зміцнювати імунітет. Більш того, мідії – природний антиоксидант, оскільки

містять вітамін Е, а також вітаміни групи В і D, мікроелементи і біологічно активні речовини.

Що стосується методів здійснення імпорту свіжих мідій, то, на нашу думку, ТОВ «Сільпо-Фуд» доцільно у співпраці з «NERGÅRD BØ AS» застосовувати прямий метод імпорту, оскільки в такому випадку досліджуване підприємство отримає можливість знизити вартість імпорту через відсутність комісії посередникам, зменшує можливі ризики від посередництва, може більш ретельно контролювати торгові операції. До того ж, прямі зв'язки надають низку інших переваг, зокрема, більш тісні контакти з виробником, краще знання кон'юнктури ринку тощо.

На нашу думку, ТОВ «Сільпо-Фуд» перед встановленням контакту з «NERGÅRD BØ AS» доцільно спочатку використати можливості Інтернет-ресурсів для самостійного пошуку інформації щодо якості свіжих мідій, які норвезька компанія пропонує партнерам. Збір інформації та її аналіз, отримані під час такого дослідження, дозволять оцінювати ризики, визначати потенційні та фактичні витрати або вигоди від таких відносин.

Що стосується базисних умов поставки майбутньої угоди, то, на нашу думку, найбільш доцільним варіантом вбачається використання умов СІР Київ, оскільки, відповідно до цих умов, зобов'язання щодо оплати вартості транспортування товару до визначеного пункту призначення покладено на продавця. Тобто за умов СІР Київ досліджуване підприємство бере на себе будь-які додаткові витрати та всі ризики, які можуть виникнути вже після здійснення поставки. Проте відповідно до умов СІР на продавця покладено також обов'язок забезпечити страхування вантажу на користь покупця проти ризику пошкодження чи втрати товару під час перевезення.

Таким чином, умови СІР Київ є доволі прийнятними для ТОВ «Сільпо-Фуд», оскільки досліджуване підприємство не несе жодної відповідальності за навантаження, транспортування і вивантаження свіжих мідій. Враховуючи той факт, що «NERGÅRD BØ AS» здійснює доставку свіжої продукції літаками, а мороженої та деяких видів свіжої продукції – морськими суднами, з нашої точки

зору умови СІР в даному випадку є прийнятними для обох компаній.

Умовами СІР передбачено забезпечення продавцем надання покупцю певного переліку документів, зокрема, комерційного рахунку-фактури, договору перевезення, договору страхування, повідомлення про здійснення поставки товару. Крім того, передбачено також надання покупцю за власний рахунок, якщо так прийнято, звичайних транспортних документів відповідного транспорту, щодо якого укладено договір перевезення.

Крім вищезазначених, товаросупровідними документами при здійсненні імпорتنих операцій щодо ввезення в Україну мідій також є: копія контракту; митна накладна – є підставою для відшкодування експортного ПДВ або нарахування податкового кредиту при імпорті; пакувальний лист; сертифікат якості; сертифікат походження.

Основні умови щодо імпорту свіжих мідій ТОВ «Сільпо-Фуд» з Норвегії наведено у табл. 3.2.

Таблиця 3.2.

Умови імпорту свіжих мідій ТОВ «Сільпо-Фуд» з Норвегії

Назва товару згідно УКТЗЕД	Готові або консервовані ракоподібні, молюски та інші водяні безхребетні: молюски; мідії; інші
Код товару згідно УКТЗЕД	1605 53 90 00
Ставка ввізного мита	5%
Ставка ПДВ	20%
Забезпечення сплати митних платежів (ПД)	Код документу: "1801" - ПД

Джерело: побудовано автором за даними [34-38]

Крім умов, зазначених у табл. 3.2, обов'язковою підставою для митного оформлення ввезення на територію України свіжих мідій з Норвегії є наявність сертифікату походження товару (один з документів):

- "0865" - форми А;
- "0954" - форми EUR.1;
- "7006" - форми СТ-1;
- "7007" - загальної форми Україна;
- "0861" - загальної форми іноземної країни;
- "7012" - декларація інвойс;

- "7016" - декларація інвойс.

Сертифікат вимагається для визначення необхідності застосування спеціальних заходів щодо імпорту цього товару або сплати антидемпінгового мита [39].

Варто наголосити, що при імпорті свіжих мідій ТОВ «Сільпо-Фуд» з Норвегії компанія «NERGÅRD BØ AS» повинна забезпечити їх маркування, яке б містило інформацію для споживача, яка надає йому можливість здійснити вибір харчового продукту відповідно до власних потреб. Маркування харчового продукту виконується державною мовою. За рішенням ТОВ «Сільпо-Фуд» поруч з текстом, який викладено державною мовою, можливо розміщувати його переклад іншою мовою чи декількома мовами. Маркування може містити дані щодо вмісту певних речовин та їх кількості без зазначення властивостей, які має цей харчовий продукт завдяки таким речовинам. У випадку наявності у харчових продуктах генетично модифікованих організмів (далі – ГМО), якщо їх частка у харчовому продукті перевищує 0,9% в будь-якому інгредієнті харчового продукту, що містить, складається або вироблений з ГМО, маркування харчового продукту повинно включати позначку "з ГМО".

Здійснюючи прогнозну оцінку результативності операцій з імпорту свіжих мідій для ТОВ «Сільпо-Фуд», будемо виходити з умов, що досліджуване підприємство здійснює купівлю партії продукції у компанії «NERGÅRD BØ AS» у обсязі 40 тон на умовах СІР Київ, що передбачає доставку вантажу компанією «NERGÅRD BØ AS» морем з порту Осло до порту Гданська (Польща), а звідти вантажним автомобілем до розподільчого центру досліджуваного підприємства у м. Київ. Варто наголосити, що у відкритому доступі відсутня інформація щодо вартості продажу свіжих мідій виробництва «NERGÅRD BØ AS», тому ці показники були вираховані з використанням даних відкритих джерел щодо ринкової вартості і свіжих мідій на умовах оптової купівлі на ринку Норвегії, і транспортування від кордону України вантажівкою до Києва. Таким чином, здійснюючи розрахунки, будемо виходити з умови, що вартість 1 кілограму свіжих мідій складає 4 дол. США/кг за умови оптової закупівлі [40-42]. Крім того,

врахуємо, що з порту Гданська до Києва свіжі мідії будуть транспортуватись рефрижераторним напівприцепом компанії «Grand Logistics Company» і до кордону України, і від кордону до Києва. Вартість транспортування від кордону України до Києва враховується, виходячи з ціни 2 дол. США/км, і складає 1400 дол. США [43-44].

Розрахунок показників імпорту в Україну свіжих мідій з Норвегії для ТОВ «Сільпо-Фуд» за вище перелічених умов наведено у табл. 3.3.

Таблиця 3.3.

**Розрахунок показників імпорту в Україну свіжих мідій з Норвегії для
ТОВ «Сільпо-Фуд»**

Постачальник	«NERGÅRD BØ AS»
Країна походження	Норвегія
Вага партії	40000 кг
Вартість кілограму товару	4 дол. США
Вартість 40 тон мідій	160 000 дол. США
Умови поставки	СІР Київ
Вартість транспортування з кордону України до Києва	1400 дол. США
Мито	8000 дол. США
ПДВ	33 600 дол. США
Вартість імпорту з ПДВ	201 600 дол. США
Вартість брокерських послуг	100 дол. США
Сукупні витрати на імпорт	203 100 дол. США

Джерело: побудовано автором за даними [40-42]

Показники, необхідні для здійснення прогнозної оцінки ефективності імпорту свіжих мідій з Норвегії для ТОВ «Сільпо-Фуд» за вище перелічених умов наведено у табл. 3.4.

Таблиця 3.4.

**Оцінка ефективності імпорту в Україну свіжих мідій з Норвегії для
ТОВ «Сільпо-Фуд»**

Показник	Значення
1	2
Ціна виробника	148,7 грн./кг
Торговельна надбавка ТОВ «Сільпо-Фуд»	30%
Ціна продажу імпортованих свіжих мідій на ринку України	193,3 грн./кг
Обсяг імпорту	40000 кг

Продовження табл. 3.4.

1	2
Сума вкладених коштів у закупівлю партії свіжих мідій	5940675 грн.
Дохід від реалізації партії імпортованих свіжих мідій на ринку України	7722877,5 грн.
Ефект від імпорту	1782202,5 грн.

Джерело: побудовано автором

Прогнозні розрахунки економічної ефективності імпорту свіжих мідій для ТОВ «Сільпо-Фуд» наведемо у табл. 3.5 (при здійсненні розрахунків припускаємо, що досліджуване підприємство щороку імпортуватиме 40 тон заморожених мідій за незмінних умов і курс гривні до долара США не змінюватиметься впродовж найближчих років, та складатиме 29,25 грн./дол. США).

Таблиця 3.5.

Прогнозні показники ефективності імпорту свіжих мідій ТОВ «Сільпо-Фуд» з Норвегії на 2022 рік, грн.

Показник, грн.	2022 рік
Дохід від реалізації імпортової продукції підприємства	7722877,5 грн.
Повна собівартість імпортової операції підприємства	5940675 грн.
Валовий дохід від імпортової операції (ефект від імпорту)	1782202,5 грн.
Витрати на збут, адміністративні та інші витрати	32841,6 грн.
Прибуток від імпортової операції до оподаткування	1749360,9 грн.
Сплата податку на прибуток	314885,0 грн.
Чистий прибуток від імпортової операції	1434475,9 грн.
Коефіцієнт ефективності імпортової операції підприємства	1,30
Рентабельність імпортової операції підприємства	0,30

Джерело: побудовано автором

Розрахунки, наведені у табл. 3.5, свідчать про те, що за умов, наведених вище, вже у 2022 році ТОВ «Сільпо-Фуд» зможе отримати чистий прибуток від імпорту свіжих мідій у розмірі понад 1,4 млн. грн. При цьому коефіцієнт ефективності імпортової операції підприємства складатиме 1,3, а значення показника рентабельності імпортової операції ТОВ «Сільпо-Фуд» складе 0,3, що, на нашу думку, є доволі високим показником.

ВИСНОВКИ

ТОВ «Сільпо-Фуд» входить до складу холдингу Fozzy Group і об'єднує одну з найбільших національних мереж продовольчих супермаркетів «Сільпо» та мережу преміальних делікатес-маркетів «Le Silpo» - це магазини самообслуговування, асортимент яких налічує близько 35 тисяч товарних позицій продуктів харчування і супутніх товарів. За підсумками 2020 року мережа магазинів, які входять до складу ТОВ «Сільпо-Фуд», нараховувала 272 супермаркети «Сільпо» загальною площею 399,5 тис. кв. метрів, а також 4 супермаркети «Le Silpo» загальною площею 7,5 тис. кв. метрів, тобто сукупно досліджуване підприємство оперувало діяльністю 276 супермаркетів загальною площею понад 400 тис. кв. метрів

Характерною особливістю діяльності ТОВ «Сільпо-Фуд» є власний імпорт продуктів популярних іноземних виробників, які відбирають та перевіряють фахівці мережі. Ці продукти потрапляють без посередників від виробників прямо на полиці супермаркетів, завдяки чому споживачі отримують змогу купувати імпорتنу продукцію за більш вигідною ціною, аніж в інших торговельних мережах. Варто наголосити, що власний імпорт є одним з основних стратегічних напрямів Fozzy Group в цілому, і спрямований на розширення асортименту продуктів у всіх магазинах Fozzy Group, а також здійснюється з метою доставки унікальних продуктів на український ринок для забезпечення конкурентних переваг роздрібним мережам й надання більшого вибору споживачам.

Найбільша частка імпорту категорії «Food» ТОВ «Сільпо-Фуд» припадає на охолоджену і морожену рибу й морепродукти (35%), сири (14%), а також фрукти і овочі (14%). Разом з тим, найбільші частки в категорії «NON-FOOD» займають товари гігієни (п'ята частина), побутова хімія (19%), товари для дому (17%) та дитячі іграшки (15%). Найбільші ж частки в категорії «Non-Food МТЗ» займає обладнання (обладнання та інвентар – 76%, холодильне обладнання – 13%).

Впродовж 2018-2020 рр. відбулась певна диверсифікація географічної структури імпорту морепродуктів ТОВ «Сільпо-Фуд»: досліджуване підприємство майже у 14 разів збільшило обсяг імпорту з країн Північної

Америку (в основному за рахунок США, звідки обсяги поставок зросли у 66 разів), майже у 2,4 рази – з країн Європи (за рахунок суттєвого збільшення імпорту з Данії, Норвегії та Естонії), і у 1,4 рази – з країн Південної Америки (за рахунок нарощення імпорту з Аргентини та збереження обсягів імпорту з Чилі).

В цілому ж сукупний обсяг імпорту морепродуктів досліджуваного підприємства за 2018-2020 рр. зріс на 9% (з 392,7 до 428,9 млн. грн.), а основним регіоном, з якого здійснювалися поставки цього виду товарів, був Азійський регіон, на який за підсумками 2020 року припадала половина всього обсягу імпорту морепродуктів ТОВ «Сільпо-Фуд». Проте внаслідок нарощення імпортих поставок з країн Європи та ЄС географічна структура імпорту морепродуктів впродовж 2018-2020 рр. відповідним чином змінилась.

Що ж стосується основних країн-постачальників морепродуктів для досліджуваного підприємства, то слід зазначити, що за підсумками 2020 року найбільш вагомими з них були Китай, Індія, Данія, Норвегія, Іспанія і США. Оцінюючи товарну структуру імпорту досліджуваного підприємства, слід зазначити, що він є низько-диверсифікованим, а більшу частку у вартісному вираженні в ній за підсумками 2020 року займають заморожена риба, морепродукти і молюски.

Світовими лідерами за обсягом експорту риби і морепродуктів є окремі країни Азії (Китай, Індія, В'єтнам), Південної та Північної Америки (Канада, США, Чилі, Еквадор), Європи (Росія, Швеція) і, зокрема, ЄАВТ (Норвегія). Так, Норвегія, будучи найбільш потужним експортером риби і морепродуктів за підсумками 2021 року у світі, потіснила з позиції лідера Китай, який впродовж 2017-2019 рр. посідав перше місце у світі за цим показником, а за підсумками 2021 року був другим після Норвегії. При цьому слід зауважити, що якщо Норвегії вдалося наростити обсяги експорту риби і морепродуктів впродовж 2017-2021 рр. з 11,0 до 13,4 млрд. дол. США (на 21%), то Китай скоротив експорт цього виду продукції на чверть (з 13,2 до 9,9 млрд. дол. США).

Основними імпортерами цього виду продукції є країни Азії (Китай, Японія, Корея, Таїланд), Європи (Іспанія, Франція, Італія, Швеція, Німеччина), а також

США. Безумовним лідером за обсягами імпорту риби та морепродуктів у світі впродовж 2017-2021 рр. були США, на які припадало близько сьомої частини сукупного імпорту цього виду продукції. Ця країна також доволі суттєво (порівняно з іншими) наростила обсяги імпорту риби та морепродуктів за досліджуваний період – майже на третину (з 17,9 до 23,6 млрд. дол. США). Проте ще більш суттєво – на половину – збільшив імпорт риби та морепродуктів Китай, який є другим найбільш потужним імпортером цього виду продукції після США. Так, обсяги імпорту риби та морепродуктів впродовж досліджуваного періоду зросли з 8,0 до 12,1 млрд. дол. США. Підкреслимо також, що ще впродовж 2017-2018 рр. другим найбільшим імпортером цього виду продукції була Японія, проте впродовж 2017-2019 рр. у зв'язку з інтенсивним нарощенням обсягів імпорту риби та морепродуктів Китаєм ця країна витіснила Японію на третє місце починаючи з 2019 року.

На сьогодні, рибу та морепродукти в Україну завозять понад 200 юридичних осіб. Найбільшими імпортерами риби та морепродуктів є компанії Universal Fish Company та Альбакор (Кліон Груп), на частку яких припадає майже по 20% ринку. Багато рибної продукції імпортують компанії Фоззі Груп, Флагман Сіфуд, Пелагія Україна, Фіш-Альянс тощо. Наша держава імпортує переважно заморожену, свіжу або охолоджену рибу й заморожені морепродукти – свіжу/охолоджену і морожену рибу, а також рибне філе і різні ракоподібні. Основними видами імпортованої рибної продукції залишається скумбрія, оселедець, мойва, хек і лосось. Риба і морепродукти в основному ввозяться з країн ЄС та Північної Америки – Норвегії, Ісландії, США, Канади, Великобританії, Іспанії та ін. При цьому лідером за поставками продукції цього виду до нашої країни вже понад 5 років поспіль є Норвегія.

З нашої точки зору, більш доцільним є розгляд перспектив організації імпорту морепродуктів з Норвегії. ТОВ «Сільпо-Фуд» імпортує з Норвегії різноманітні види червоної риби – сьомгу, лосось, форель, а також деякі інші види риби (скумбрія), проте не здійснює імпорт інших видів морепродуктів, таких як

краби, кальмари, мідії тощо. На нашу думку, досліджуваному підприємству доцільно розглянути варіант організації імпорту з Норвегії м'яса свіжих мідій.

Аналіз ринку виробників риби і морепродуктів дає змогу дійти висновку, що в Норвегії є лише одна компанія, яка здійснює розведення та продаж свіжих мідій – це «NERGÅRD BØ AS». Ця компанія продає свіжі та заморожені морепродукти по всьому світу – в основному в Африці, Америці, Скандинавії, Азії, на Близькому Сході та в Європі. «NERGÅRD BØ AS» здійснює транспортування свіжої риби і морепродуктів літаком на інші континенти, а заморожену рибу і морепродукти доставляє по всьому світу на судах.

Прогнозні розрахунки економічної ефективності імпорту свіжих мідій для ТОВ «Сільпо-Фуд» здійснюються з урахуванням низки умов: досліджуване підприємство щороку імпортуватиме 40 тон свіжих мідій за ціною 4 дол. США/кг з доставкою на умовах СІР морем з порту Осло до порту Гданськ, а звідти до Києва рефрижераторним напівприцепом. Крім того, враховується, що курс гривні до долара США не змінюватиметься впродовж найближчих років, та складатиме 29,25 грн./дол. США.

Розрахунки, проведені відповідно до цих умов, свідчать про те, що за умов, наведених вище, вже у 2022 році ТОВ «Сільпо-Фуд» зможе отримати чистий прибуток від імпорту свіжих мідій у розмірі понад 1,4 млн. грн. При цьому коефіцієнт ефективності імпорتنих операцій підприємства складатиме 1,3, а значення показника рентабельності імпоротної операції ТОВ «Сільпо-Фуд» складе 0,3, що, на нашу думку, є доволі високим показником.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Іванечко Н. Р. Цифрові технології в роздрібній торгівлі: зарубіжний та український досвід. *Економіка харчової промисловості*. 2020. Т. 12, Вип. 1. С. 77-85.

2. СІЛЬПО-ФУД. *Офіційний сайт довідкової Інтернет-платформи «YouControl»*. URL: https://youcontrol.com.ua/catalog/company_details/40720198/ (Дата звернення: 14.05.2022)
3. ТОВ "СІЛЬПО-ФУД". *Офіційний сайт довідкової Інтернет-платформи «Опендатабот»*. URL: <https://opendatabot.ua/c/40720198> (Дата звернення: 14.05.2022)
4. ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "СІЛЬПО-ФУД". *Офіційний сайт довідкової Інтернет-платформи «Clarity Project»*. URL: <https://clarity-project.info/tenderer/40720198> (Дата звернення: 14.05.2022)
5. СІЛЬПО, СУПЕРМАРКЕТ. *Офіційний сайт довідкової Інтернет-платформи «UA Region»*. URL: <https://www.ua-region.com.ua/40720198> (Дата звернення: 14.05.2022)
6. ТОВ "СІЛЬПО-ФУД". Звіт про управління за 2020 рік. *Офіційний сайт ТОВ "СІЛЬПО-ФУД"*. URL: https://content.silpo.ua/uploads/2021/04/30/608bebf3bc36.pdf?_ga=2.239264641.364723539.1652481094-1825141790.1649967902 (Дата звернення: 14.05.2022)
7. Фінансова звітність за 2019 рік. *Офіційний сайт торговельної мережі «Сільпо»*. URL: https://content.silpo.ua/uploads/2020/12/14/5fd77f91ab747.pdf?_ga=2.248722496.631173012.1650215455-1825141790.1649967902 (Дата звернення: 14.05.2022)
8. Фінансова звітність за 2020 рік. *Офіційний сайт торговельної мережі «Сільпо»*. URL: https://content.silpo.ua/uploads/2021/04/30/608bd581266e4.pdf?_ga=2.245642563.631173012.1650215455-1825141790.1649967902 (Дата звернення: 14.05.2022)
9. М'ясо, риба, птиця. *Офіційний сайт торговельної мережі «Сільпо»*. URL: [https://shop.silpo.ua/category/m-iaso-ryba-ptytsia-277?filter_SUB=\(280__281\)](https://shop.silpo.ua/category/m-iaso-ryba-ptytsia-277?filter_SUB=(280__281)) (Дата звернення: 14.05.2022)
10. Мазаракі А. А. Структурна переорієнтація зовнішньої торгівлі у системі факторів економічного зростання: монографія / за заг. ред. А. А. Мазаракі. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2011. 651 с.

11. Вівич О. Аналіз зовнішньоекономічної діяльності. Львів: Афіна, 2014. 140 с.
12. Рибне господарство: традиції та інновації. Вітчизняний та світовий досвід : наук.-допом. бібліогр. покажч. / упоряд. Т. П. Фесун. Нац. ун-т харч. технол., Наук.-техн. б-ка. Київ, 2021. 221 с.
13. Шереметинська О. В. Оцінка ефективності імпортних операцій підприємств. *Причорноморські економічні студії*. 2017. Вип. 24. С. 97-100.
14. List of exporters for the selected product. Product: 03 Fish and crustaceans, molluscs and other aquatic invertebrates. *ITC Trade Map*. URL: https://www.trademap.org/Country_SelProduct_TS.aspx?nvpm=1%7c%7c%7c%7c%7c03%7c%7c%7c2%7c1%7c1%7c2%7c2%7c1%7c2%7c1%7c1%7c1 (Дата звернення: 20.05.2022)
15. List of exporters for the selected product. Product: TOTAL All products. *ITC Trade Map*. URL: https://www.trademap.org/Country_SelProduct_TS.aspx?nvpm=1%7c%7c%7c%7c%7cTOTAL%7c%7c%7c2%7c1%7c1%7c2%7c2%7c1%7c2%7c1%7c%7c1 (Дата звернення: 20.05.2022)
16. List of importers for the selected product. Product: 03 Fish and crustaceans, molluscs and other aquatic invertebrates. *ITC Trade Map*. URL: https://www.trademap.org/Country_SelProduct_TS.aspx?nvpm=1%7c%7c%7c%7c%7c03%7c%7c%7c2%7c1%7c1%7c1%7c2%7c1%7c2%7c1%7c1%7c1 (Дата звернення: 20.05.2022)
17. List of importers for the selected product. Product: TOTAL All products. *ITC Trade Map*. URL: https://www.trademap.org/Country_SelProduct_TS.aspx?nvpm=1%7c%7c%7c%7c%7cTOTAL%7c%7c%7c2%7c1%7c1%7c1%7c2%7c1%7c2%7c1%7c1%7c1 (Дата звернення: 20.05.2022)
18. Fish & Seafood. Sales Channels. *Statista*. URL: <https://www.statista.com/outlook/cmo/food/fish-seafood/worldwide#sales-channels> (Дата звернення: 20.05.2022)

19. Fish & Seafood. Price. *Statista*. URL: <https://www.statista.com/outlook/cmo/food/fish-seafood/worldwide#price> (Дата звернення: 20.05.2022)
20. Корман І. І. Сучасний стан та перспективи розвитку вітчизняного ринку риби та рибопродуктів. *Підприємництво та інновації*. 2020. Вип. 12. С. 49-54.
21. Миськовець Н. П. Аналіз сучасного стану та перспективи розвитку рибного господарства України. *Бізнес Інформ*. 2020. №3. С. 104–111.
22. Ярошевич Т. С. Український ринок риби та морепродуктів: проблеми та перспективи. *Товарознавчий вісник*. 2020. Вип. 13. С. 40-51.
23. Волхова Т.В., Голембовська Н.В. Стан і перспективи розвитку рибного ринку в Україні. *SWorldJournal*.2021. №7. С. 44-50.
24. List of supplying markets for a product imported by UkraineMetadata. Product: 03 Fish and crustaceans, molluscs and other aquatic invertebrates. *ITC Trade Map*. URL: https://www.trademap.org/Country_SelProductCountry_TS.aspx?nvpm=1%7c804%7c%7c%7c%7c03%7c%7c%7c2%7c1%7c1%7c1%7c2%7c1%7c2%7c1%7c1%7c1 (Дата звернення: 20.05.2022)
25. List of supplying markets for a product imported by UkraineMetadata. Product: TOTAL All products. *ITC Trade Map*. URL: https://www.trademap.org/Country_SelProductCountry_TS.aspx?nvpm=1%7c804%7c%7c%7c%7cTOTAL%7c%7c%7c2%7c1%7c1%7c1%7c2%7c1%7c2%7c1%7c1%7c1 (Дата звернення: 20.05.2022)
26. Роздрібний товарооборот підприємств роздрібної торгівлі за товарними групами. *Державна служба статистики України*. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (Дата звернення: 20.05.2022)
27. Офіційний курс гривні щодо іноземних валют. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/markets/exchangerate-chart?cn%5B%5D=USD> (Дата звернення: 20.05.2022)

28. Огляд рибного ринку України за 2020 рік. *Асоціація "Українських імпортерів риби та морепродуктів"*. URL: <https://uifsa.ua/news/news-of-ukraine/overview-of-the-fish-market-in-ukraine-for-2020> (Дата звернення: 20.05.2022)

29. У рік українець з'їдає в середньому 15 кг риби, в чотири рази менше, ніж у розвинених країнах. Куди слід рости рибному ринку України. *Forbes*. URL: <https://forbes.ua/company/u-rik-ukrainets-zidae-v-serednomu-15-kg-ribi-v-chotiri-razi-menshe-nizh-u-rozvinenikh-krainakh-kudi-slid-rosti-ribnomu-rinku-ukraini-28052021-1684> (Дата звернення: 20.05.2022)

30. List of importing markets for a product exported by Switzerland Metadata. Product: 03 Fish and crustaceans, molluscs and other aquatic invertebrates. *ITC Trade Map*. URL: https://www.trademap.org/Country_SelProductCountry_TS.aspx?nvpm=1%7c757%7c%7c%7c%7c03%7c%7c%7c2%7c1%7c1%7c2%7c2%7c1%7c2%7c1%7c1%7c1 (Дата звернення: 20.05.2022)

31. Жива та охолоджена риба та морепродукти. *Офіційний сайт торговельної мережі «Сільпо»*. URL: [https://shop.silpo.ua/category/zhyva-ta-okholodzhena-ryba-ta-moreprodukty-280?filter_99=\(77\)](https://shop.silpo.ua/category/zhyva-ta-okholodzhena-ryba-ta-moreprodukty-280?filter_99=(77)) (Дата звернення: 20.05.2022)

32. Заморожена риба, морепродукти і молюски. *Офіційний сайт торговельної мережі «Сільпо»*. URL: [https://shop.silpo.ua/category/zamorozhena-ryba-moreprodukty-i-moliusky-281?filter_99=\(77\)](https://shop.silpo.ua/category/zamorozhena-ryba-moreprodukty-i-moliusky-281?filter_99=(77)) (Дата звернення: 20.05.2022)

33. About Us. *Офіційний сайт NERGÅRD BØ AS*. URL: <https://nergardboasgroup.com/about-us/> (Дата звернення: 20.05.2022)

34. Закон України № 674-IX від 04.06.2020 «Про Митний тариф України». *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/674-20#Text> (Дата звернення: 20.05.2022)

35. Угода про сільське господарство між Україною та Королівством Норвегія від 24.06.2010. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/578_022#Text (Дата звернення: 20.05.2022)

36. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (Дата звернення: 20.05.2022)

37. Закон України від 04.11.1999 № 1212-XIV «Про єдиний збір, який справляється у пунктах пропуску (пунктах контролю) через державний кордон України». *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1212-14#Text> (Дата звернення: 20.05.2022)

38. Постанова КМУ № 461 від 21.05.2012 «Про затвердження переліку товарів, ввезення яких на митну територію та/або переміщення територією України транзитом здійснюється за умови обов'язкового надання митним органам забезпечення сплати платежів». *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/461-2012-%D0%BF#Text> (Дата звернення: 20.05.2022)

39. Постанова КМУ № 1147 від 30.12.2015 «Про заборону ввезення на митну територію України товарів, що походять з Російської Федерації». *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1147-2015-%D0%BF#Text> (Дата звернення: 20.05.2022)

40. Shipping times and costs from Gdansk, Poland to Oslo, Norway. *Офіційний сайт компанії «Movehub»*. URL: <https://www.movehub.com/pl/international-shipping/norway/oslo-from-gdansk/> (Дата звернення: 20.05.2022)

41. Dried mussels. *Офіційний сайт NERGÅRD BØ AS*. URL: <https://nergardboasgroup.com/product/dried-mussels/> (Дата звернення: 20.05.2022)

42. Fresh Norwegian Mussel - 1kg, box – Norway. *Офіційний сайт торгової платформи TradingFoe*. URL: https://tradingfoe.com/fresh-norwegian-mussel-1kg-box-norway-p624.html?utm_source=detail&utm_medium=related (Дата звернення: 20.05.2022).

43. Автомобільні вантажоперевезення - Grand Logistics Company. *Офіційний сайт Grand Logistics Company.* URL: <https://glc.in.ua/ua/nashi-uslugi/vidy-perevozk/avtomobilnye-perevozki/> (Дата звернення: 20.05.2022).

44. Вантажоперевезення з Польщі в Україну і назад. *Офіційний сайт Grand Logistics Company.* URL: <https://glc.in.ua/ua/nashi-uslugi/mezhdunarodnye-gruzoperevozki/evropa-mezhdunarodnye-gruzovye-perev/polsha-ukraina-polsha/> (Дата звернення: 20.05.2022).

